

VÄLIS-EESTI

Nr. 6

Juuni

1937

Kaubandus- Tööstuskoja Teataja

ilmub
kaks korda kuus

Toimetus ja talitus:

Kaubandus-Tööstuskoda,
Tallinnas, Pikk t. 20. Telef 426-15.

Millest kirjutab Kaubandus-Tööstuskoja Teataja?

„Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ paneb erilist rõhku sisu mitmekesidusele, tuues ärialal tegutsevale lugejaskonnale hulga väärtuslikku, populaarselt kirjutatud lugemismaterjali artiklite näol parimate majanduselu tundjate sulest kaubanduse, tööstuse, panga ja kinnitussajanduse ning merisõidu alalt, eriti aga praktilisi näpunäiteid organisatsiooni korraldamise ja kauba ostu-müügi kohta. Edasi toob „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ igas numbris ärimehetele hädavajalikku informatsiooni turgude, kaubahindade, rahakursside, uute seaduste ja määruste ning paljude teiste igapäevases ärilises tegevuses lahendust nõudvate küsimuste kohta. Suurimat tähelepanu pöörab „Kaubandus-Tööstuskoja Teataja“ puuduste ning väärnähtuste selgitamisele meie maksusüsteemis ja uute kaubandusse ning tööstusse puutuvate seadus-eelnõude refereerimisele. Samuti leiab Kaubandus-Tööstuskoja tegevus aegkirja veergudel võimalikult täielist peegeldust, luues kindla ja vahetuma ühenduse meie majandusliku parlamendi ja selle valijate vahel.

A/S. VENNAD
KIMBERG

Traadi- ja naelatehased, Tallinn

MEIE VALMISTAME:

NAELU — lati-, katuse-, papi-, pleki-,
vormi-, side-, sadulsepa-, saapa- jne.

Kabjanaelu, okastraadi obasusi,

TRAATI — haljast-, põletatud-, tsingitud-,
vasetatud-, lakeeritud-, vedru-, telegraafi ,

klaasimise- jne. *Okastraati, hobuse-*

raudu. NEEDE — rauast, vasest,
alumiiniumist. *Rauaviitriooli.*

KONTOR: NUNNE 16,
TELEFON 448-17.

TEHASED: KATUSE-
PAPI 35, TELEF. 304-34.

Väliseestlaste kauged pilgud Eesti põhiseaduse loomisele.

Väliseestlaste peres on jälgitud suure huviga sündmusi Eestis viimaste aastate jooksul. Kodumaa poliitilised sündmused on leidnud vastukajastamist ka väliseestlaste seas, kuigi võrdlemisi nõrgemalt, aga ühtlasi ka kainemalt — distantss võimaldab perspektiivi.

Nüüdne uue põhiseaduse loomise töö tähistab teatud määral uue ajajärgu algust Eesti poliitilises elus. Sellelt põhiseaduselt loodetakse meie riikliku elu korraldamisei vast rohkemgi, kui seda kirjasõnalt ja paragrahvidelts üksi loota tohiks. On ju selge, et nii ideaalset põhiseadust luua ei ole inimlike võimete piirides, et ta suudaks rahuldada iga viimast kodanikku ja kindlustada talle maksimaalse heaolu. On selge, et palju jääb olenevaks kodanikest endist ja nende poolt valitud poliitilistest juhtidest. Põhiseaduse kõrval omavad tähtsa kohta riiklikud traditsioonid ja küllap nende riiklikkude traditsioonide kujunematus on meie seniste hädade peamine põhjus olnudki. Meil ei ole aega olnud omi traditsioone kujundada nagu Inglismaal, kus aastasadade jooksul kristalliseerunud traditsioonid võivad asendada isegi põhiseadust. Meie ei saa omale ka aega võtta oma traditsioonide väljakujundamiseks, sest see on väikesele riigile liiga raske ja kardetav tee, sellepärast tuleb meil omaks võtta ja kohendada teiste kauaseid kogemusi, et seada meie poliitilise elu vedurit algusest jooksma õiget rada. Ja siis alles selle ümber tulevad kujundada harjumused, mentaliteet.

Arusaamised sellest „õigest rajast“ võivad olla ju muidugi väga erinevad. Kuid seda „õiget rada“ Eesti suhtes üldsuunaliselt ei ole siiski raske määrata. Meil on kujunenud rahva vältimatuks vajaduseks, n. ö. üheks põhimiseks traditsiooniks, rahvalitsuslik kord, demokraatia. Meie rahvas, kes nii palju on kannatanud aastasadade jooksul igasuguste survevalitsuste all, on alati nälgunud vabaduse järele ja see on meie rahva ja omariikluse suurim aare, mida tuleb püüda säilitada ka tulevikus. Kui Eestis vahepeal tekkis vool „tugeva käe“ võimu järele loosungiga „peremees majja!“ — siis oli see sihitud erakondade võimutsemise vastu, mis ikka rohkem ja rohkem sattus vastollu rahva tahtega. 1933. aasta poliitilisest virr-varrist on rahva mentaliteedis filtreerunud nüüd selle hüüdsõna õige mõiste, mis on väljendunud ka 1936. a. rahvaotsuses. See „peremees majja“ ei pea mitte diktatuuri maade eeskujul tähendama võimu koondamist üksikisiku kätte, vaid peremees majas peab olema ikkagi rahvas ise! Vaevalt on veel palju neid, kes seda tahaksid mõista teisiti. Uus põhiseadus peaks seega kindlustama rahvalitsuslikku korda, mis võimaldaks rahva tahte väljendamist ja teostamist puhtaimal kujul, peegeldumata mingisugusest vahepealsest kõverpeeglist.

Ülesanne, mis Rahvuskogule anti lahendada uue põhiseaduse loomises, määratakse 1936. a. rahvaotsuses järgmiselt:

„...Eesti jääb rahvalitsuslikul alusel valitsetavaks vabariigiks, kus kõrgeim

Põllutee nr. 3.

Ida-Kanada eestlaste põllutöö-asundus Lincolni provintsis, Ontarios. — „Löö kepp maa sisse ja — kasvab!“ — Eesti laul Niagara kosel.

Mag. J. Lukats.

Ida-Kanada eestlaste kindlaks „kantsiks“, n. ö. väikeseks „Välis-Eestiks“, on R. R. 3 põllutöö-asundus, mis tõlkes tähendab „Kolmas põllutee“. See asundus asub Ontario osariigis, Lincolni provintsis (mis on nimetatud Ameerika Ühendriikide kuulsa presidendi Abraham Lincolni järel), Ontario järve kõrgel kaldal, Niagara kose lähedal.

R. R. 3 asunduses elab poolesaja eestlase ümber. Eestlasele omase visadusega on eesti asunikud end kõik heale järjele üles töötanud, olles maade ja majade pärisomanikud.

See asundus ei tekkinud mitte juhuslikult õnneotsijate algatusel, ka ei asutatud ta Kanada valitsuse toetusel, nagu suur osa välismaalaste asundusi, mille loomiseks Kanada valitsus on tasuta maad annud. Siia

asusid eesti asunikud kaine kaalutluse ja pikkade otsingute järele, tahtes omale võõrsil kindlustada võimalikult soodsat asukohta.

Esimestena asusid siia kaksteist aastat tagasi perekonnad T a s a n e ja M a r k i, olles enne seda hulk aega Ameerika Ühendriikides elanud ja kogu Kanada „läbi sorinud“. Ostuteel omandasid nad omale aiafarmid, kus juba kõik kultuuritööd tehtud, ja hakkasid tööle.

Varsti tuli neile lisaks siia teisigi kodumaalasi, kes asusid esimeste eesti asunikude lähedale, omandades omale samuti aiafarmid. Nii elab siin praegu koondatult 13 eesti perekonda, kuna 14-es perekond elab vähe eemal, R. R. 2 asunduses.

Perekonda T a s a n e (pärit Saaremaalt)

võim on rahva käes ja Eesti riiki juhiv valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ning kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl.“

Rahvaotsuses on küllalt selgelt rõhutatud rahva osa Eesti riigi valitsemisel, nii et selles ei võiks tekkida mitmesuguseid tõlgitsemisi. Kõrgeim võim rahva käes peab järelikult ka uues põhiseaduses leidma väarikat väljendust.

Rahvuskogu oma tööd alustades võttis aluseks riigivanema poolt esitatud põhiseaduse eelnõu. Eelnõu vastu valitses ka väliseestlaste seas elav huvi, nagu tõendasid saabunud kirjad. Ei puudu ka kriitiline suhtumine, kuid üldiselt on väliseestlastel head usku meie riigijuhtide tahtesse ja Rahvuskogu töösse.

Väliseestlaste huvi ja osavõtt uue põhiseaduse loomisest on täiesti loomulik ja õigustatud, sest — kuigi nad kodumaalt viibivad sageli väga kaugel — ei ole paljudel juhtumitel katkenud nende majanduslikud

sidemed kodumaaga ja paljud neist kavatsevad pöörduda tulevikus kodumaale tagasi — kui mitte varem, siis oma eluaastate õhtutunnil, ja sellepärast ei ole neile ükskõik, kuidas kujuneb nende kodumaa tulevik.

Selline väliseestlaste huvi on vaid tervitav. Väliseestlastest, kes sellist huvi tunneb, on see parimaks tõenduseks, et tema sidemed kodumaaga ei ole lõdvenenud.

Rahvuskogu töö tulemustest on veel vara rääkida, kuigi komisjonid on juba teinud palju tööd. Lõpliku sõna ütlevad kummagi koja üldkogud, kes astuvad kokku junni algul ja peavad oma töö lõpetama sügisel. Arusaadavalt on sellise suure ja põhjapaneva töö juures ka palju erinevaid arvamisi. Kui aga Rahvuskogu püüab mõista meie rahvaotsust ja vastavalt sellele kindlustab põhiseaduses küllaldaselt rahva kõrgeimat võimu, võime loota, et see põhiseadus kujuneb püsivaks ja tervendavaks meie riiklikus elus.

Ed. R.

juba mainisin. Lisan siinkohal veel juure, et mees puhkab juba maamullas, kuna farmi peab praegu ta lesk Mari Tasane ühes pojaga. Mari Tasast hütatakse siin eesti asunduse „emaks“.

Samuti mainisin juba perekonda J. Mar-ki, kes on pärit Valgamaalt ja asub välismaal juba veerandsada aastat.

Perekond J. Harri, pärit Hiiumaalt, on siinse asunduse eestlaste hulgas vanemaid väljarändajaid. Harriid omavad ka R. R. 3 asunduse suurima farmi (võrreldes teiste eesti asunikudEGA). Tütred Florence ja Helen, mõlemad kanadalased, on lõpetanud kohaliku keskkooli, liiguvad palju ka inglise seltskonnas, võttes sealjuures aga agaralt osa ka eesti seltskonna üritustest. Nii on nad kirikukontsertidel esinenud eesti lauludega jne.

Vanemate väljarändajate hulka kuulub ka perekond J. Anson, pärit Saaremaalt.

Vennad J. Ilves ja A. Ilves perekondadega on pärit Võrumaalt.

Oma suure lasteperega peab farmi Mari Evert, kelle mees surnud.

J. Tamses, pärit Saaremaalt, elab Ameerikas juba 12 aastat. Varem oli ta meremeheks.

Saaremaalt pärit on ka asunduse „pealik“ kapten Oskar Koost, kes nooremas eas teenis laevadel meremehena. O. Koost lahkus Eestist juba 12 aastat tagasi Ameerika Ühendriikidesse, kus töötas algul oma kutse alal — meremehena, kuigi tema eesmärgiks välja rännates oli farmi omandamine. Hoolsa valiku järele ostis ta omale R. R. 3 asunduses 12-aakrilise aiafarmi, mis kuulub ilusaimate farmide hulka romantilise Ontario järve kaldal. Algul töötas O. Koost oma farmis palgaliste jõududega, harides aeda ja kasvatades viinamarju, kuna perekond elas Tallinnas, kus lapsed käisid koolis. Neli aastat tagasi asus ka O. Koosti perekond Kanadasse.

O. Koosti ilmunisega R. R. 3 asundusse läi eesti seltskondlik elu kohe õitsele. Tema algatusel hakati korraldama omavahelisi koosviibimisi ja pidusid, korraldati eesti tööde näitusi ja õhutati eesti noorte keskel laulu ja mängu. Sellest siis ka O. Koostile antud nimetus — „pealik“.

Alles lühikest aega elab R. R. 3 asunduses proua Koosti õde, kelle abikaasa Koosti farmi kõrvale ka omale farmi ostis vanade päevade veetmiseks, olles New Yorgis elanud ligi 30 aastat. Kahjuks aga ei saanud ta teenitud puhkust kuigi kaua nautida — ta maeti mõõdunud aasta kevadel Kanada mulda. Farmi peab praegu tema lesk.

Väljarändamise mõttes „nooremasse generatsiooni“ kuuluvad J. Attemann Tallinnast, kes on välismaal elanud 10 aasta ümber, perekond Hirmo, kes väikese lapsega rändas välja Võrumaalt, ja Kraeme'i perekond, kellest ainult üks pool on eesti päritoluga, nimelt naine.

Tallinnast pärit A. Hindrea farm asub teiste eestlaste farmidest lahus, R. R. 2 asunduses. A. Hindrea on ehitustööde ettevõtja ning käib tööl vahest isegi Ameerika Ühendriikides. Tema abikaasa on soomlanna. Tema täiskasvanud pojad töötavad oskustöölisena suurjärvede vahelise kanali juures. Hindreal on kolm autot, kuna ta sageli teeb perekonnaga väljasõite kaugemale oma asukohast. Tema farmis on hea veinikelder, kus vein koduseks tarvituseks iialgi ei lõpe. Tema on ainuke eestlane, kes on ehitanud omale eesti või — nagu siin nimetatakse — soome sauna, kus ka teised eesti farmerid käivad vahest vihtlemas.

Nagu juba öeldud, elavad R. R. 3 asunduse eestlased majanduslikult heal järjel. Mõnel asunikul on farmi peal küll võlgu, siiski on kõigi elujärg üle keskmise taseme. Krundid pole suured, 2—20 aakrini. Kuid arvesse võttes, et siinsete olude kohaselt jätkub ühe perekonna lahedaks äraelamiseks 2 aakrist, võib öelda, et R. R. 3 eesti asunikudE hulgas popse ei olegi — kõik on täisõiguslikud farmerid. Kõigil eesti farmeritel on kenad elamud, mõnel ka oma auto, peetakse hobuseid, lehma, sigu, igas farmis on suur kanala. Põllupind on väga hea, siin on hõlpus kasvatada igasugust puu- ja aedvilja. Maapinna headust iseloomustavad asunikud ise, öeldes: „Löö kepp maa sisse, seegi hakkab kasvama.“

Lincolni provints on Ida-Kanada viinamarja-istanduste maa, täieline Bacchuse kuningriik. Ontario järve kallas on 20 kilomeetri ulatuses viinamarja-istanduste all. Kuna aga eestlastel puuduvad kogemused

viinamarjade kasvatuses, kasvatavad R. R. 3 asunduse eestlased viinamarju ainult oma tarvituse rahuldamiseks, valmistades omale kodusel teel veini. Seda on siis muidugi nii palju, et hommikuse tee-kohvi asemel juuakse alati veini. Eesti asunikud kasvatavad siin virsikuid, ploome, pirne, harva ka õunu, samuti maasikaid, vabarnaide jne. Aedviljadest kasvatatakse tomateid, sibulaid, kapsaid, kurke, peete jne. Peale selle omab iga farm kanala. Aiasaadusi ja kanamune ning kanapoegi on kerge turustada: suvituslinn St. Catharines ja Niagara kose lähedal asuv Niagara linn tarvitavad kõik ära, mis eesti asunikud neile müüa on. Suvel tuleb lisatarvitajaidki: otse eesti asunduse juures on suvilad, kuhu suvel asuvad linnasaksad, et Ontario järve kaldal puhata. Samuti külastab suvel ka palju turiste Niagara koske — siis on suvitajaid igas farmis, kus aga vähegi vastavat ruumi leidub. Ka eesti farmid annavad tihti peale ulualust niisugustele huvireisijatele.

Peale eestlaste elab R. R. 3 asunduses pea kõikide rasside esindajaid: peale valitseva rahva — inglaste, kes end nimetavad kanadalasteks — leidub siin farmeritena külg külje kõrval prantslasi, itaallasi, sakslasi, kreeklasi, taanlasi jne., jne. Ei puudu ka värvilised rassid. Siin leiab neegreid, indiaanlasi, hiinlasi, jaapanlasi ja hindusid. Sama kirju oma elanikkonna poolest on ka Lincoln „pealinn“ St. Catharines.

Selles rahvastesegus moodustavad eestlased arenenud ja vaimliselt ning kultuuriliselt kõrgel seisvat rahvakihti. Vanemagi generatsiooni hulgas leidub hea haridusega eestlasi, rääkimata nooremast põlvest, kes

on Kanadas üles kasvanud ja hariduse saanud. Eesti naised on agarad seltskonnategelased, nad on annud kontserte kirikutes ja seltsimajades ning korraldanud pidusid ja näitusi, mille kohta Torontogi lehtedes on ilmunud häid arvustusi (näiteks, ajalehes „Toronto Star“).

R. R. 3 asunduse eestlased elavad teineteisega heas läbisaamises. Laupäeviti ja pühapäeviti kogunetakse järve kaldale, põliste pärnade või tammede alla — „week-end'i“ pidama. Vahel tulevad ka kaugemad külalised — Montrealist ja Torontost. Mehed hoolitsevad selle eest, et veinist ei tuleks puudu, kuna naiste mureks on koosolijate varustamine toiduga. Aetakse juttu, lauldakse eesti laule ja lüüakse tantsugi — eriti agar on sel alal muidugi noorsugu.

Korraldatakse väljasõite ka Niagara kosele. On ju siin liikumine korraldatud otse eeskujulikult — inimeste kiire ja mõnusa edasitoimetamise eest hoolitsevad küll omnibused, küll elektritrammid. Ka Niagara kose juures lastakse eesti laulul kõlada — et ehk õnnestub kose kohinat üle laulda!

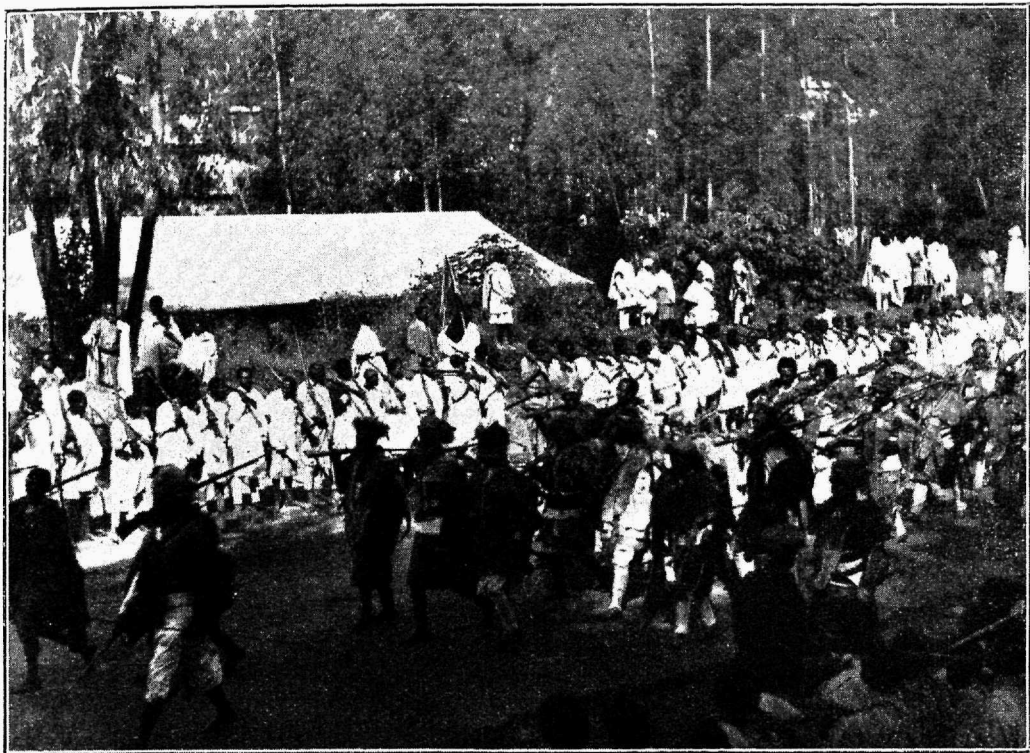
Kuigi koolides noorsugu õpib vaid inglise keeles ning kogu ümbruskonna asjaajamise ja läbikäimise keeleks on vaid inglise keel, on tähelepanuvääriv, et eesti farmerid on suutnud oma rahvuse ja keele säilitada, alumata ümbruskonna mõjule. Noorsugu ja lapsed räägivad kodus ja omavahel eesti keelt, laulavad eesti laule ja loevad ühiselt eestikeelseid raamatuid ja ajakirju.

Näib, et siin on loodud üks neid eesti asundusi, millest eestlased nii palju on unistanud, kuigi vaid väga väikeses maastaabis.

Ühingu esimest juhatuse esimeest ning kauaaegset liiget

Jaan Sitska't

mälestab Ieinas
Välis-Eesti Ühing.

Sõda algab.

Abessiinia sõdurid marsivad frondile läbi Addis Abeba.

Neli aastat Abessiinias.

Ajalooliste sündmuste keerises.

Rahata ja keeleoskuseeta mustade pealinnas. — Neeguse teenistuses. — Sõprus ministriga ja tutvus keisriga. — Raadiojaamasid ehitamas. — Sõda! — Raadiojaama suured päevad. — Keisri põgenemine. — Revolutsioon. — Huvasti Abessiinia!

G. Leies.

Nagu oma eelmises artiklis („Välis-Eesti“ nr. 5) mainisin, jõudsin oma reisikaaslastega 1932. a. mai lõpul Abessiinia pealinna Addis Abebasse. Õiguse poolest peaks see nimetus olema „Addis Ababa“, nagu inglased ongi tarvitusele võtnud, sest „Addis“ tähendab — uus ja „Ababa“ — lill, roos. Kuna aga „Abeba“ kõlab paremini, on rohkem tarvitatavaks nime-tuseks jäänud „Addis Abeba“.

Elasime kõik üle raske pettumuse. Olime omale seda Abessiinia pealinna

küll hoopis teistsugusena ette kujutanud! Oleks mul vähegi raha olnud, ma ei oleks hetkegi viivitanud, oleksin kohe esimese rongiga tagasi pöördunud. Kuid, nagu juba varem öeldud, mul ei olnud sentigi raha taskus, vaid olid koguni võlad oma reisikaaslastele-itaallasele. Lugejal tekib muidugi soov teada, mis siis Addis Abebas nii hullu oli, mis meile nii raske pettumuse valmistas. Sellele pean vastama, et kõige hullem oligi just see, et seal midagi polnud! Olime

kõik välja sõitnud väikese raha ja suurte lootustega, olime kindlad, et sihtkohta jõudes kohe omale tööd leiame. Siin aga selgus meile, et selles „pealinnas“ polnud ei vabrikuid, ei töökodasid, ei suuremaid ärisid — selle tõttu ka ei mingeid väljavaateid teenistuse leidmiseks. „Linna“ nime vääriskõneti ainult Addis Abeba peatänav jaamast kuni keisrillossini, mis keisri kroonimispidustuse puhuks 1931. a. oli asfalteeritud. Selle ümber olid koondunud post, telefon, telegraaf ja paar suuremat kreeklaste äri. Ülejäänud osa oli õieti ainult suur küla kergete laudadest ja savist majadega.

Siiski ei olnud elanikkude arv selle „küla“ kohta kuigi väike ja küündis sajatuhande elanikuni. Valged moodustasid eesõigustatud klassi.

Oli õnn, et Hendrikson võttis meid Behrens'iga lahkelt oma majja elama, jagades meiega kristlikult kõike, mis tal oli. Tube kraamides ja süüa keetes löime tema juures päevast päeva aja surnuks. Meie meelega ei tarvitsenud mul vist kirjeldada, see oli lootusetult halb. Meil ei olnud tahtmist isegi jalutama minna. Pealegi asus Hendriksoni maja linna serval ja linnani oli pool tundi tublit käiku mööda teravaid kive. Siiski väljusime vahest — pidime ju oma posti järel käima. Kirju anti välja ainult õhtuti kella 7—8, nii et koju minna tuli kott-pimeduses. Kuna oli parajasti vihmaaeg, olime koju jõudes alati kõrvuni mudaga koos. Ei, meeldiv see Addis Abeba tõesti polnud!

Nii möödusid päevad ja nädalad, mingit muudatust polnud loota. Oleksime me osanud prantsuse keelt, siis oleksime võinud katset teha tööd hankida Džibuti—Addis Abeba raudtee töökodadesse, vast ehk ka Abessiinia riigiteenistusse. Kuid meie prantsuse keele teadmised olid väga väikesed, saksa keelega aga, mida oskasime, ei olnud siin midagi peale hakata. Käisime vahetevahel siiski mõnes autogaraažis maad kuulamas.

Meile selgus, et neis garaažides osati küll autosid lõhkuda, mitte aga parandada. Omanikuks oli harilikult mõni armeenlane või türklane ja töömeesteks mõned abessiinlased, kellele maksti 6—8 taalrit, s. o. 1/2 inglise naela kuus! S. t., selle tasu peale oli kokkulepe sõlmitud, tihti aga jäi vaene must ori ka sellest palgast ilma. Palga asemele anti talle lihtsalt jalaga sinna, kuhu harilikult lüüakse, ja visati ta välja. Kerge vaevaga leiti uus „töömees“, kes muidugi teadis autost sama vähe kui tema eelkäijagi.

Õnnetuseks juhtus, et just sel ajal oli ka Hendrikson'il „kriis“. Mõned väiksemad äriotsad tegi ta vahetevahel siiski. Äraelamiseks meile kolmele jätkus, üle aga küll midagi ei jäänud. Meil ei olnud niigi palju „vaba“ raha, et oleksime võinud iga nädal kirja kodumaale läkitada. Sain oma sõpradelt palju kirju järelepärimistega siinse elu-olu kohta. Ei saanud kõigile vastata, kuna mul puudus margiraha. Kindlasti arvati kodumaal, et olen juba nii „uhkeks“ läinud, et ei soovi oma vanu sõpru enam tundagi!

Minu kaaslasel oli kõigest sellest isu varsti täis. Ta saatis kirja kodumaale ja palus omale saata tagasisõiduraha. Mina aga ei sõandanud kellelegi sarnast kirja saata, kuigi teadsin, et sugulased ja sõbrad oleksid mind meeeldi aidanud. Kuidagi viisi ei tahtnud ma alla vanduda, millegipärast ma ikka veel ootasin ja lootsin. . .

Juuli lõpul saigi Behrens Eestist raha tagasisõiduks kodumaale, ja juba järgmisel päeval lahkus ta Addis Abebast. Mul seisab meeles ta nägu, milles lahkumisel peegeldus õnn, et pääseb sellest mustast „pealinnast“, ja ühtlasi ka pettumus, et see vaevarikas reis oli ette võetud asjata.

Mõni päev hiljem tuli minu ellu pööre: sain väiksema tööotsa. Kuue kuu jooksul töötasingi niiviisi juhuslikudel töödel. Teenisin muidugi

Addis Abeba
veidi enne sõja
algust.

Linna keskus oma
ainsa asfalteeritud
tänavaga. Siin juhib
politseinik ka „liik-
lemist“

väga vähe, 2—3 inglise naela kuus. Siiski möödus aeg töötades kiiremini, ja ka see väikene tasu oli rohkem kui mitte midagi. Lugeja võib omale ette kujutada, kui õnnelik ma olin, kui ühel päeval Hendrikson koju tulles mulle teatas, et ta on leidnud mulle töökoha Abessiinia riigiteenistusse, palgaga 20 naela kuus! Lubasin Hendriksonile head protsendid, kui tal tõesti õnnestub mulle seda kohta muretseda. Suhtusin asjasse siiski väikese umbusuga — kuus kuud töötaolekut (need väikesed juhuslikud tööotsad ju ei loe) olid teinud mind ettevaatlikuks.

Läksimegi siis teisel päeval kaubandusministri jutule. Ministri juures oli parajasti ka ministeeriumide nõuandja sakslane Hall, kellelega võisin rääkida saksa keelt. Leppisime kokku, et sõidan tööle keisri mõisa, kusjuures minu prooviajaks pidi olema üks kuu. Algul oli mul keelega suuri raskusi. Prantsuse keelt ei osanud ma pea sugugi, abessiinia keelest rääkimata. Õnneks teenis mõisas keegi šveitslanna, kes mulle hädakorral oli tõlgiks. Proovikuu möödudes sõlmiti minuga kindel leping. Nii kui see mul taskus oli, sõitsin Addis Abebasse ja tõin omale sealt kaaslasteks ühe töötaja belglase, kellele peale prii ülespidamise maksin veel teatud

taskuraha. Paljudki imestasid, miks ma söödan inimest, kes mulle mingit tööd ei tee. Ilma põhjuseta ma omale seda lõbu siiski ei lubanud. Belglane oli alati minuga koos ja rääkisime temaga prantsuse keelt. Lasin omale öelda iga väiksemagi asja nimetuse prantsuse keeles nii kaua, kuni see mulle hästi pähe jäi. Mõne kuuga rääkisin prantsuse keelt paremini kui need, kes seda aastate jooksul olid õppinud. See keele äraõppimise meetod oli küll kaunis kulukas, aga väga otstarbekohane.

Kaunis tihti külastas mõisa keiser, kes siin puhkas paar päeva või rohkemgi. See oli meile alati suursündmuseks. Kunagi ei unustanud keiser meid kostitamast piduliku õhtusöögiga, mille juure serveeriti parimaid veine ja šampanjat. Meie omalt poolt mängisime keisrile söögi ajal mõne kena viisi.

Orkestri asutamine mõisas oli minu idee. Tegin ministrile ettepaneku võtta mõisa teenistusse ainult inimesi, kes oskavad mängida mõnel mänguriistal. Minister oli minu ettepanekuga päri, mõne aja pärast oligi vastav muudatus teenijate personaalis läbi viidud, ja 5-liikmeline orkester võis Haile Selassie't tema külastäkäikude puhul mõisa hümniga vastu võtta.

Keisri isiklik hotell, kus G. Leies oli 10 kuud tehniliseks juhatajaks.

G. Leies oma isiklikuks tarvituseks määratud autos.

Kuna siin parajasti muusikast juttu, meenub mulle väikene vahejuhtum. Ootasime keisrit mõisa, korraldasime ja puhastasime hoolega. Keiser jõudis mõisa kell 10 hommikul, mina olin parajasti veskis tööl. Peale lõunat, kui just olin „leiba luusse“ laskmas, sõitis minu maja ette (see asus 1 klm. maad mõisahoonest eemal) keisri isiklik Rolls-Royce. Kolm ohvitseri palusid mind kohe nendega kaasa mõisa sõita. Ma ei saanud veel õieti aru, milles asi seisis, kui juba autos istusin. Teel küsib üks ohvitser, kas mul ka „kasti“ kaasas on. Lähemal pärimisel selgus, et „kasti“ all ta mõtles minu muusikariistu. Sõitsime siis minu majja tagasi. Seal näitasin ohvitseridele saksofoni ja akordeoni — et missugust kasti härrad soovivad? Kästi mõlemad kaasa võtta.

Kui jõudsime mõisa, ootas rõdul juba keiser oma ministritega. Ohvitserid viisid minu muusikariistad keisri ette ja lahkusid sügava kummardusega. Minu juure tuli kaubandusminister (kes mulle minu töökoha oli võimaldanud) ja seletas, et keiser tahtvat minu muusikariistu näha ja kuulda, samuti tahtvat ta teada, kuidas neid riistu nimetatakse ja missugustes orkestrites neid tarvitatakse. Vastasin ta küsimustele ning mängisin siis keisrile mõned lood ette. Kui keiser oli mind tänanud ja toast lahkunud, pilgutas kaubandusminister

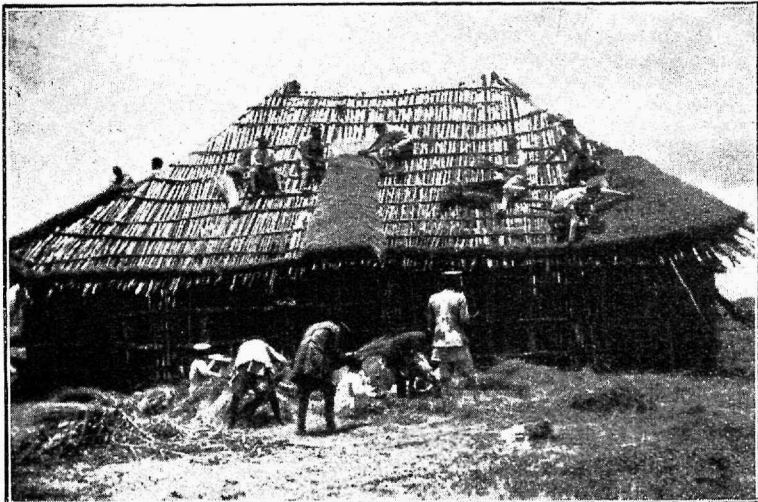
mulle silma ja soovis mulle õnne selle keisrile esitlemise puhul, millest ta minu tulevikule lootis väga palju.

Hiljem avaldasin imestust selle kohta, miks ma nii suure au osaliseks olin saanud, et keisri isiklik auto mulle järele tuli. Sellele vastati, et keisri autojuhile oli käsk antud, mind mõisasse tuua, ja ega ometi keisri autojuht hakka juhtima mõne väiksema mehe autot! Tol korral rahuldusingi selle seletusega, hiljem aga selgus mulle, et põhjus seisis siiski teises asjaolus. Nimelt veeretavad abessiinlased meeeldi oma süü teistele, ja kuna nende isandad, vaatamata oma tähtsale seisukohale, on enamuses täiesti ilma igasuguse hariduseta isikud, on neid päris kerge veenda. Kui keisri autojuht oleks kasutanud mõne ministri autot ja kui siis kas või aasta pärast selle auto juures oleks ilmnenu mõni defekt, oleks ministri autojuht oma isandale kohe meelde tuletanud, et siis ja siis juhtis autot keisri autojuht, kes ongi autorikke põhjustanud. Nii ei tahtnudki keisri autojuht oma hea nimega riskeerida ja mulle sai see suur au osaks, et tegin sõitu Etioopia keisri isiklikuks autos.

Algul olin oma eluga ja teenistusega keisri hotellis*) väga rahul, pika-peale aga muutus elu seal liig üksluiseks. 10 kuu möödudes ütlesin kau-

*) Mõisas asus keisri isiklik hotell.

Abessiinia sõdu-
rid ehitavad
„kasarmut“.

Selline valadest
ehitatud hoone
püstitatakse tihti
ühe päevaga.

bandusministrile, et ma kavatsen tagasi sõita Euroopasse. Minister tuletas mulle meelde, et olen lepinguga seotud. Kui talle aga selgus, et mulle see leping nii väga kohustavana ei tundunudki ja et mul on tõsi taga oma kavatsusega, lubas ta mulle muretseda parema koha, kui ma veel natukene aega kannatan. „Mis te seal Euroopaski tegema hakkate?“ seletas ta.

Pea siinkohal tähendama, et kaubandusministriga, kes mind keisri hotelli tehniliseks juhatajaks palkas, olime aja jooksul saanud headeks sõpradeks. Viimati olin ma temaga koos 1936. a. Adenis, peale Itaalia-Abessiinia tegeliku sõja lõppu. Elasime mõnda aega samas hotellis ja ma olin talle mitmeti abiks ta ettevalmistamistes sõiduks Euroopasse. Lahkudes palus ta mind temaga ikka kirjavahetusse jääda, et temaga ja tema kaudu ka keisriga kontakti mitte kaotada. „Igaks juhaks,“ nagu ta ütles. Selle sõprusega ongi seletatav, miks minister minusse nii hästi suhtus.

Nii panin ma siis oma kolid kokku ja lahkusin keisri mõisast Addis Abebasse. Paari päeva pärast kutsus minister mind oma juure ja teatas, et tal olnud tema majasteediga jutujamine minu üle. Tema majasteet olevat minust heas arvamises ja te-

gevat mulle ettepaneku tema lossis kõik „need“ raadiod, raadio-grammofonid ja mikrofoniid korda seada. Kui mina selle tööga peaksin toime tulema, on mul hea koht kindel.

Sõitsime ministriga aega viitmata kohe keisri lossi. Lossis võisin ma vabalt kõigis ruumides liikuda. Panin siis terve auto igasuguseid raadio-aparaate ja grammofone täis ja viisin need ministeeriumi, kus ministri korraldusel mulle oli töötamiseks antud täiesti eraldi tuba. Oli ju ka kaubandusministri huvides, et mu töö õnnestuks, sest oli ju tema see, kes mind keisrile soovitas. Tegin paar nädalat kõva tööd, siis võisin ministrile ütelda, et kõik on kõige paremas korras. Siis alles tunnistas minister mulle, et nende aparaatidega olevat juba jannanud mitmed saksa, vene, ungari ja ei tea veel missugusest rahvusest „insenerid“, aga kellelgi pole seni veel korda läinud neid korda seada. Ministril oli tõsine heameel, et mina oma ülesandega olin toime tulnud, ja ta ei kahelnudki selles, et saan omale nüüd hea koha.

Varsti pärast seda sõitsimegi koos ministriga keisri lossi, kus ma kõik need aparaadid üles seadsin. Keiser jäi mu tööga täiesti rahule. Juba järgmisel päeval sain ma kirja, milles kaubandusminister keisri nimel mind

saatis postiministri jutule. Selle juures ei läinud mul palju aega, umbes poole tunniga olid kõik jutud aetud. Olin vastu võetud uude ehitatavasse raadiojaama, palgaga, mida ise küsisin, s. o. 30 inglise naela kuus, 6-tunnilise tööpäeva juures.

Olin oma uue töökohaga väga rahul. Neist 6 tunnist päevas töötasin kõige rohkem vast 2 tundi.

Neli kuud töötasin rahulikult Addis Abebas, siis komandeeriti mind Ras Immeron'i juure Godjam'i, kus 1 kuu jooksul ehitasin üles väikese saate- ja vastuvõtijaama elektrisiseseade ja patareidega. Addis Abebase tagasi jõudes selgus, et pidin kohe sõitma Harrari. Harraris ehitasin juba suurema raadiojaama, nimelt 700 watti lühilainel, millega võis telegramme saata isegi Ameerikasse. Harraris töötasin üle kahe kuu. Palk oli endine, kuna aga hotelli- ja kõik ülespidamise kulud veel eraldi riigi poolt tasuti. Oli hea elu. Kuid Addis Abebas ootas mind ebameeldiv üllatus. Olin oma maja ja vara hoidjaks jätnud ühe „hea tuttava“ austerlase. See hea tuttav oli omastanud kõik mu kogutud raha ja palju asju ja Addis Abebast kadunud. Kuuldavasti tahtnud ta sõita Šanghaisse. Kus ta praegu on, seda ma ei tea. Tean ainult, et minul tuli otsast peale hakata, sest olin kaotanud kõik, mis mul oli — ja seda polnudki väga vähe.

Vahepeal oli juba alanud piiritüli Itaalia-Abessiinia vahel. Mulle tehti ettepanek hakata kõigi sisemaa ja sõjaväe raadiojaamade ülemaks. Minu ülesanne oleks siis olnud lennukiga ühest kohast teise sõita ja need jaamad korras hoida. Täna, kuid ütlesin viisakalt ära, sest see ilus koht mind sugugi ei ahvatlenud, eriti hetkel, mil oli oodata sõda. Ka tuhande taalri eest kuus ei oleks ma seda kohta vastu võtnud (1000 taalrit on ligikaudu 100 inglise naela). Nii jäin siis Addis Abebase edasi. Hiljem, kui suur raadiojaam itaallaste käest üle võeti, määrati mind sinna jaama

elektriosakonna juhatajaks, kusjuures olin ühtlasi jaamaülem abi. Uue töökoha vastu võttes asusin ka raadiojaama elama. Raadiojaama ülemaks oli rootsi insener Hammar. Töö oli väga kerge, palk oli kõrge, korterikulusid polnud, riigi poolt anti mulle isiklikuks kasutamiseks riigi auto. Ühe sõnaga, elu oli hea. Siis aga algas sõda — 3. oktoobril 1935. a. Kartsiime raadiojaama pommitamist ja kolisime Addis Abebase.

Elu Addis Abebas oli korraka elavaks muutunud. Juba Addis Abebase asumise algpäevil ei suutnud ma küllalt imestada hirmsa kisa üle tänavail. Abessiinlased laulavad, karjuvad, riidlevad omavahel tänavail nii nagu kellegi süda soovib ja nagu keegi jaksab, kusjuures ikka üks püüab teist üle karjuda. Harjumata kõrvale on see päris talumata. Nüüd, kus elu pealinnas päris kihab, tänavad otse rökkasid kõigist neist häälitustest. Iga päev marssisid läbi linna kümned tuhanded sõdurid, kes andsid keisrile oma „truudusevande“ enne lahingusse minekut. Linnast lahkusid terved rongitäied eurooplasi. Sõjaeelne ärevus oli nii suur, et meeldi oleksin isegi Addis Abebast lahkunud, olnuks mul küllalt raha kogutud. Kuid, nagu juba eelpool mainisin, olin kõik kaotanud ja uut tagavara ma ei olnud jõudnud veel koguda. Oma abikaasa saatsin ma siiski Džibutisse, ise aga jäin paigale. Hiljem, kui olime juba sõjaga harjunud, tuli ka mu abikaasa jälle tagasi.

Nüüd oli meil väga palju tööd. Üle 200 välismaa ajakirjaniku saatis iga päev telegramme, nii et kokku tuli ära saata mitukümmend tuhat sõna päevas. Kuid vastavalt sellele, kuidas suurenes meie töö, tõusis ka palk, nii et teenistus oli hea. Sain umbes 60 inglise naela kuus 6-tunnilise tööpäeva juures. Tol ajal taheti minuga sõlmida lepingut 5-e aasta peale nende samade tingimustega. Ütlesin lepingu sõlmimisest ära — oli ju naeruväärne sõlmida mingisuguseid kok-

kuleppeid nii pika aja peale, kui ometi juba hakati itaallasi Addis Abebasse ootama.

Varsti lahkus insener Hammar oma kohalt ja tema asemele määrati uus insener. Tegelikult jaamaülemaks olin aga mina, sest uustulnuk ei rääkinud kuigi hästi prantsuse keelt, ka ei olnud ta sarnase tööga veel kuigi hästi harjunud. Nii pöörutigi kõigis küsimusis otse minu poole. Kuid uus rootsi insener oli väga kena mees ja meie omavaheline läbisaamine oli väga hea.

Esimesel sõjapäeval juhtus, et rootslane oli tegevuses linnas. Mul tuli siis üksinda töötada ühe päeva hommikust kuni teise päeva hommikuni, mille aja jooksul saatsime ära umbes 40.000 sõna Euroopasse ja Ameerikasse. Kõik telegrammid olid märgitud „urgent“, selle tõttu käisid nad kahekordse tariifi alla. Ja nii andis sel päeval kassa sissetulekut 3.500 inglise naela!

Veel teisigi niisuguseid kibedaid tööpäevi oli mul. Nii oli rootslane jällegi kord millegipärast Addis Abebas, kuna peamehaanik (venelane) oli liig ohtralt whislyt tarvitanud ja selle tõttu töövõimetu. Muidugi oli mul ju veel musti abilisi-„insenere“, kuid neist oli väga vähe kasu. Nii pidin üksi valvama kahe diisel-mootori (150 HP, millega laadisime 4800-amp. patareisid), patareide ja dünamode järele. Samal ajal pidin kontrollima kahte saatjat, mis töötasid maja teises otsas. Peale kõige selle pidin vastu võtma hulga telefonikõnesid. Tulin oma tööga siiski hästi toime.

Üldiselt möödus aeg monotoonselt, üks tööpäev sarnanes enam-vähem teisele. Ainsat vaheldust pakkusid päevad, millal keiser käis kõnelemas maailmale. Siis olid radiojaama ruumid muudetud päris filmiateljeeks. Filmimehed igast maailmakaarest väntasid musta majesteeti küll heliga, küll ilma. Samal ajal viibisid jaamas veel 100 ja rohkemgi

G. Leles külaskäigul.

Vasakultesimene G. Leles, teine – rootsi insener, radiojaamade direktori abi; paremalt teine pr. Leles.

ajakirjanikku, kellest igaüks tahtis tema kõrgust pildistada. Neil puhkudel olin mina suur mees. Radiojaama juhataja oli tegevuses programmi koostamisega, nii pidin mina olema üldkorrapidajaks, kelle määrata oli, kuhu keegi minna tohtis ja keda üldse sisse lasta võis. Metro, Paramounti ja teiste filmiühingute operaatorid püüdsid minuga olla head sõbrad, sest ma võisin neile hea koha anda, võisin aga filmimise ka koguni nurja ajada. Sama lugu oli ka kirjasaatjatega. Nii mõnigi kuulsa lehe kirjasatja sokutas mulle pihku oma kaamera, seletades, et kõik on valmis, ja paludes mind „ainult nupule vajutada“. Püüdsin aidata kõiki, kes niisuguste palvetega minu poole pöördusid, ja vajutasin nii mõnelegi nupule, kui viibisin keisri läheduses.

Lõpu sellele heale elule, nagu Abessiinia keiserriigilegi, tegi revolutsioon. Ühel hommikul levis linnas kulutulena teade, et keiser on öösel linnast lahkunud. Oli ka viimne aeg tema põgenemiseks. Oleks ta kohale jäänud, oleks ta oma pea kaotanud, sest abessiinlased mässasid ja keegi ei suutnud neid vaos hoida. Keiser oli küll lubaduse annud eurooplaste

vara eest hea seista ka sel juhul, kui ta ise peaks Addis Abebast lahkuma. Nimelt tahtis ta asja korraldada nii, et politsei peab linnas seni korda, kuni itaalia väed sisse marsivad. Kuid asi kujunes teisiti. Kuulsin ustavast allikast, et keisril olnud põgenemine peaaegu võimatu. Siis ta annud ühele mässuliste juhile allkirja, et see võib tema loaga linnas teha, mis ta ise heaks arvab, kui ta keisril enne minna laseb. Nii lastigi siis keisril öösel põgeneda, kuna hommikul algas äride rüüstamine. Kui siis politseiülem oma salgaga tulnud rüüstajaid korrale kutsuma, näidatud talle keisri allkiri, mille peale politseiülem oma salgaga rüüstajatega ühinenud ja riisunud, kust aga riisuda andis. Surmajuhtumeid ei olnud küll palju, kuid eurooplased riisuti paljaks sõna tõsisel mõttes. Auto auto järele sõitis linnast välja kulla ja hõbeda koormaga. Südalinn põletati täiesti maha.

Minu läbielamustest revolutsiooni päevil ilmus juba kord „Välis-Eestis“ üks kirjutis*), mispärast ma selle juures enam lähemalt ei peatu. Meile andis varju inglise saatkond, kes meile oma auto järele saatis revolutsiooni lahtipuhkemise päeva õhtul. Seda autosõitu läbi ööpimeduse ei suuda ma kunagi unustada. Tihedad püssipaugud kuuldusid siin ja seal. Tee oli surnutega kaetud ja tihti peale tuli meil neist üle sõita — sealjuures tegi auto nõksu, nagu oleks ta ületanud mätta. Otse meie läheduses punetas tulemeri, kerged laudadest, õlgedest ja savist majad põlesid kui tunglad ja langesid suure raginaga kokku. Pidime neist põlevatest majadest mööda sõitma, mis kitsastes kohtades oli küllaltki hädaohtlik, eriti siis, kui majad olid kahekordsed. Ümberhulkuvad röövlisalgad ei unustanud ka meie auto sihis paukusid laskmast. Umbes 15-minutilise sõidu järele olime saatkonnas,

kus võisime kergemalt hingata. Saatkonnas elasime kolm ööd-päeva. Neljandal päeval marssisid itaalia väed Addis Abebasse ja kõik, kes end olid saatkonnas varjanud, läksid koju. Kõik ei leidnud küll kodu eest, kuid minu maja oli õnneks veel samal kohal. Mööbel oli küll pooleldi ära lõhutud, ka puudusid väiksemad asjad, siiski saime oma kodu mõne päevaga päris ilusti korda.

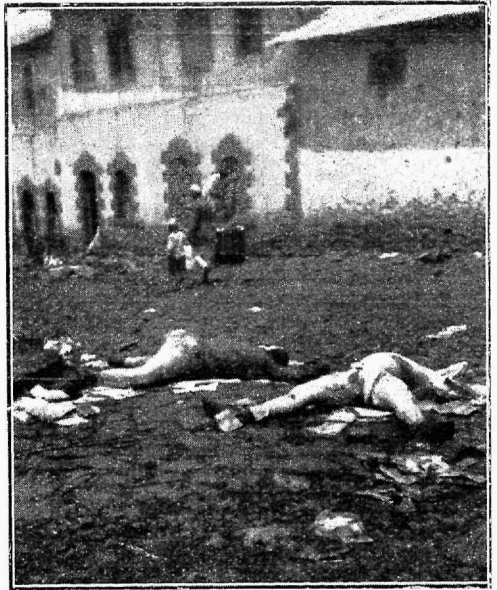
Teiste eurooplaste käsi ei käinud nii hästi. Koju jõudes leidsid nad eest ainult tuhahunnikuid. Suurem osa eurooplaste majadest oli põletatud maani maha. Paljud jõukad ärimehed olid kaotanud kõik oma varandused. Et meie maja järele jäi, oli õnne asi kui ka väikese kavaluse tagajärg. Kui algasid rüüstamised ja vastas majas juba uksi-aknaid sisse pekseti, pugesime ühte savist onni majast eemale peitu ja avasime kõik maja ukсед ja aknad. Teenijad-poisid seadsin värava juure valvele. Kui siis rüüstajad meie maja juure tulid ja väravaid peksma hakkasid, tõttasid boyd (kellele hiljem muidugi hästi maksin) ukse juure ja seletasid, et valged on juba saatkonda põgenenud ja kõik hinnalisemad asjad kaasa viinud. (Saatkonda pääsesime alles õhtul hilja, kui auto järgi tuli.) Mässulised, nähes lahtiseid uksi-aknaid, jäid juttu uskuma ega hakanud oma aega kulutama, sest teisigi rüüstamata maju oli veel küllalt. Vahepeal kui oma naisega saatkonnas viibisin, oli küll lõhkumistööd tehtud, kuid — nagu tähendatud — see andis kõik korda seada.

Itaallased seadsid otsemat teed Addis Abebas korra jalule. Eurooplaste julgeolek oli jälle kindlustatud. Kuid nüüd algasid teised hädad.

Itaallaste valitsuse all hakkas elukallidus end kohe tunda andma, juhtus ka teisi ebaseeldivaid üllatusi, nii et jõudsin otsusele, et on paras aeg Abessiiniat jumalaga jätta. Tahtsin mõnda aega siiski ka uue valitsuse all elada, et tundma õppida sel-

*) V. „Välis-Eesti“ nr. 7, 1936. a.

le häid ja halbu külgi. Minult küsiti, kas ma ei tahaks saada mõnda tööotsa. Vastasin jaatavalt ja mind juhutati ühe „tähtsa“ koloneli juure. Selle koloneli nimi tundus mulle millegipärast tuttav ja kui tema kabinetti astusin, selguski, et oleme vanad tuttavad. Varematel kehvadel aegadel olime temaga tihti kohvikus koos istunud ja halbade aegade üle kurtanud. Omal ajal ehtas see mees sisemaal teid. Sisemaa tundmine oligi talle nüüd kasuks tulnud — selle tõttu õieti ta nii suurele kohale tõusis. Kolonel tunnistas mind küll oma vanaks sõbraks, seletas mulle aga, et ta mulle „riigi“ teenistuses tööd muretseda ei saa ning juhatas mind ühe eraisiku juure. See saatis mind kohe tööle, ilma et oleks mulle lähemalt seletanud, mis töö mind ootab. See selgus muidugi pea: pidin ühes itaalia kapralitega Addis Abeba tänavavalgustust korda seadma (see tänavavalgustus on jällegi mälestus keisri kroonimise ajast). Itaallased töötasid kui noored lõvid, kiirelt joosti redelil üles ja jälle alla, keerati ja väänati traati, siis võeti ruttu redel selga ja tõtati teise posti juure. Et ka valgete hulgas niisuguseid orje võib olla, oli abessiinlastele täieliseks uudiseks — iga möödamineja jäi itaallaste tööd suu ammuli vaatama ja eemaldus siis palvesõnu pomisedes. Ka mulle tundus see töötempo võõrastavana. Kalkuleerisin kohe välja, mis ma selle töö juures teenida võiksin ning võrdlesin seda tasu oma endise teenistustasuga, edasi võrdlesin elukallidust itaalia valitsuse ajal endise elatismiinumumiga ja jõudsin otsusele, et enne teenisin ma päevas 50 krooni, kuna nüüd päevatasu oli 1 kroon. Selle tasu pärast mul küll ei maksnud siin vaeva näha, ja kui ma ise ära sõidan, milleks siis seda valgustust siin vajagi? Hiilisin töökohalt kõrvale, võtsin takso ja

**Addis Abeba tänav peale
revolutsiooni.**

Tänaval vedelevad laibad, keda nähtavasti on lohistatud jala külge kinnitatud kõiega.

sõitsin inglise saatkonda, et oma paberid korda seada ja ettevalmistusi teha maalt lahkumiseks.

Mõni päev hiljem lahkusime Addis Abebast. Pean tunnistama, et lahkumine ei olnud mulle kerge. Nägin Addis Abebas halbu päevi, ent ka palju ilusaid. Raadiojaamast mööda sõites sain alles õieti aru, kui armsaks mulle see koht oli saanud. Vaatlesin veel viimast korda puid ja lilli, mida olime oma aeda istutanud, ja nad tundusid ilusamatena kui kunagi varem.

Neli aastat tagasi, kui suurte lootustega Abessiiniasse sõitsin, tulid mulle pettumuse pisarad silmi, kui nägin oma lootusi luhtuvat. Nüüd aga oli Addis Abeba mulle nii armsaks saanud, et lahkumine temast kutsus pisarad esile.

Rong aga rühkis monotoonse kähinaga edasi oma sihi poole — Džibutisse...

«Reisu Juhtumised Maal Ning Merel».

Suur väljarändamise õhin ja selle põhjused. — Spekulatsioon väljarändajatega! — Seiklusterikas laevasõit. — Brasiilia! — Lootuste ja pettumuste vahel.

Möödunud aastakümnete keskpaigas aset leidnud väljarändamise laine viis palju meie suguvendi L.-Ameerikasse, ja nimelt Brasiiliasse, kuna sõidutingimused sinna olid eriti soodsad ja agentide poolt maaliti Brasiiliat paradiisiks. Kohviistandused vajasid töölisi ja nende hankimiseks ei valitud abinõusid. Paljud kehvad töölised, keda pigistas kodumaal tööpuudus ja kel puudus kapital väljarändamiseks, kasutasid vaimustusega tasuta Brasiiliasse sõitmise võimalust.

Väljarändamise vaimustusele järgnes aga suur pettumus, kuna „paradiis“ osutus pigemini sellele mõistele vastupidiseks. Tagasipääsemiseks puudus võimalus ja nii oldi sunnitud leppima olukorraga. On töötatud aastaid ja mõnelgi on õnnestunud siiski eestlasliku visadusega rabeleda paremale järjele. Paljud on aga pidanud hääbuma võitluses olemasolu eest.

Eestlaste saatusest Brasiilias on ilmunud ajakirjanduse veergudel tihti katkendilisi sõnumeid. Enamasti valgustavad need linnades elavate eestlaste elu, kelle käsi on käinud paremini. Hiljuti saabus aga „Välis-Eesti“ toimetusele pikk ja huvitav kirjutis, mis väljarändaja käekäiku Brasiilias kirjeldab tema kõige mitmekülgsemates faasides. Kirjutise autor M. L. on väljarändaja viletsustekarika pidanud tühjendamata põhjani, enne kui jõudis oma olukorda enam vähem rahuldavalt kindlustada. Kuigi lihtne tööline ja väike kirjamees, omab autor siiski haruldast loomulikku vestlemisandi ja lähelepanuvõimet. Lihtne ja avameelne kirjutis laseb oletada, et autor ei enda ega teiste juures ei ole salanud ühtegi asjaolu.

M. L. tema oma sõnade järele oli tuntud Tallinna töölise ringkondades, oli Ehitustöölise Liidu liige ja areteeriti seoses 1. detsembriga 1924. a., kuna arvati, et ta mässus oli kaastegev Tallinna sadamas Dobrofloti töölisena. Süüdistus ei osutunud siiski põhjendatuks ja M. L. vabanes. — Tsaariajal on M. L. olnud politseiteenistuses ja ajalehtede „Virulase“ ja „Sõnumete“ kaastööliseks. — M. L. peab end tõsiseks rahvuslaseks ja tõendab, et ta alati on uhkusega nimetanud end Eesti kultuurrahva liikmeks. Ta olevat alati tunnud suurt huvi ka kirjanduse vastu ja omanud Tallinnas suure raamatukogu, millest mitusada köidet

annetanud enne ärasõitu töölisnoorte kultuurühingule.

„Tallinnast Lahkumisest. Ja Reisu Juhtumistest Maal ning Merel“, „Elu ja Võitlus Olemise eest Palavas Brasiilias. Ja Teised Väärnähtused“, kannavad pealkirju tema mahuka kirjutise peatükid. Töömehe kangestunud sõrmedel, mis on pidanud tegema läbi kõige raskemaid töid, ei ole nähtavasti kerge olnud hoida sulge, kuid kirjutaja loomulik vestlemiseand manab konarlike ridade kaudu silme ette elulisi ja usutavaid pilte.

Toome ära tema kirjutise võimalikult väheste stiililiste silumistega, et säilitada autori mahlakat kirjaviisi, — kirjutise, mis on huvitavaks dokumendiks eestlaste Brasiiliasse asumise ajajärgust.

Toimetus.

*

Kui Eestis juba 1923. ja 1924. a. kriisinähted end tunda andsid ja paljud rikkamad selle kartusel hakkasid välja rändama, olid kehvemad üsna väljapääsematus olukorras. Siis aga ilmus äkki Messias — endine Brasiilia elanik Mihkel Saarn. Tema lubas meid kõiki viia „priiküüdiga“ Brasiiliasse, sinna töötatud maale, kui meie sealt „Uus-Estoonia“ asutamiseks suure maalahmaka ostame. Sõitis ise laevakontori kulul ette — teed rajama. Ning varsti hakkas ka maastuks raha nõudma. Hakatigi siis selle heaks raha koguma; maks oli kõrge — 5400 Eesti marka perekonnalt. Raha koguti Royal-Maili kontoris. Sinna kandsid paljud oma viimsed pennid, ka minagi. Nii koguti ligi miljon Eesti marka, millest Saarn 600.000 marka enda kätte nõudis. Raha ei usaldatud aga Saarnile saata ja sellepärast valiti kolm liiget L-n, A-n ja K-k, kes samuti laevakontori kulul Brasiiliasse sõitsid. Nad teatasid peagi, et „Uus-Estoonia“ asukoht olevat valmis, saatku aga järele ruttu 600.000 marka sissemaksuks. Vaidlesin rahasaatmise vastu, kuid laevakontorid ei lubanud priisõitu neile, kes raha tahtsid tagasi saada. August K-t ja Kristjan E-l, asja

kohapealsed organiseerijad, nõudsid tungivalt raha saatmist. Ja nii saadetigi raha. Aga ei kestnudki kaua, kui tuli teade, et usaldatud „maakuulajad“ ei olnud maa ostmiseks midagi ette võtnud, vaid olid Sao Paulos raha niisama läbi praalinud. Maad oleks aga Parana osariigist saanud üsna vastuvõetavatel tingimustel, nagu hiljem ise veendusin. Rahakaotamisest hoolimata sõitsid siiski paljud Brasiiliasse. Suurt hoogu selleks andis ka eesviibiv palvevend Krabi, kes omastele saadetud kirjades Brasiiliat ülistas, nimetades teda tõeliseks „paradiisiks“. Sõitsid sinna ka minu omaksed. Kahtlesin sõidus ise esialgu, kuid kitsikus kodumaal ja ka töövõimaluste kaotamine Tallinnas ühenduses 1924. a. 1. detsembri sündmustega, millega seoses mindki kimbutati, sundisid mind viimaks sõitu ette võtma.

Brasiilia kohvimõisadesse ei lubatud aga priisõitu muidu, kui perekond pidi koosnema kolmest töövõimelisest isikust: mehest, naisest ja vähemalt 12-aastasest lapsest. Olin aga kahe alaealise lapsega lesk. Nüüd tuli kiires korras eluseltsiline leida. See küsimus ei tekitanud erilisi raskusi. Leidsin varstigi lapsega tüdruku, kes oli nõus minuga abielupaari kõigi kommete kohaselt moodustama. Nii talitasid ka paljud teised, kellel naised puudusid.

Ja siis algasin oma Kolgata teed.

*

See oli 1925. a. septembri lõpul, kui Brasiilia kohvikuningate usaldusmees tuli Tallinna „orje“ valima, seekord juba teistkordselt. Läbi tuli vaadata üle 600 inimese, sest niipalju priisõidu tahtjaid oli kogunenud kahe laevaliini kontorisse. Vastu võeti ainult need, kelle käed olid krobelised ja näod karged. Need, kes tulid näitama oma välishiilgust või toredust, praagiti välja. Vastuvõetud pidid kolme päeva jooksul olema valmis sõiduks. Nii jõudis minu lahkumisetund kätte ühel hilisel õhtul oktoobri algul.

Sadamas ootas meid reisuvaimis Soome laev. Tuulisel ja sompus õhtul saatjaid oli võrdlemisi vähe. Ainult mõned lähemad sugulased või head sõbrad ütlesid omastele lahkumissõnu: „Lähetate nüüd vastu tumedale tulevikule. Ei me vist teid enam näe“ jne. Kui linnakellad löid üheteistkümnendat tundi, andis laev viimase vile ja hakkas eemal-

duma sillast. Samas juhtus väikene äpardus — laev sõitis sadamakai posti vastu, nagu poleks ta tahtnud oma turjal hõimlasi edasi viia. See väike viga likvideeriti peagi ja laev tüüris lahtisele merele. Kui linnatulede viimased vilksatused silmist kaduma hakkasid, veeres nii mõnelgi pisar palgele ja meeled härdusid. Gotlandi saare lähedal saime tugeva tuule tõttu tublisti loksutada ja paljud jäid merehaigeks. Teise päeva hommikul aga vaiBUS tuul ja meie jõudsime pärast lõunat Saksamaale, Stettini sadamasse. Seal selgus, et soomlased olid Tallinna sadamas oma laeva meelega vastu kaiposti juhtinud. Ja Stettinis, laadides välja meie kraami, loopisid puruks mitu kasti. Ise sealjuures kirusid: „Perkelen virolaiset, vai he lähtevät Brasiljaan kultaa kasaan kraapamaan!“ Mitu pakki läks meil isegi laeval kaduma. Stettinist algas sõit raudteel läbi Saksamaa. Hamburgis saime kokku ka nendega, kes kolm päeva enne meid Tallinnast välja sõitsid. Siin teostati veel arstlikku kontrolli ja siis paigutati meid prantsuse liinilaevale, millega oli alles hiljuti veetud haigeid sõdureid Maroko sõjast. Desinfitseeritud laevaruumid lehkasid vastikult. Ja teiseks taheti perekonnaliikmed nagu orjad eraldada üksteisest: mehed ja naised ei tohtinud olla koos oma haigete lastega. Säärane kohtlemine kutsus esle skandaali, ja nuttu ning kirumist oli rohkem kui vaja. Mitmed nõudsid isegi maale tagasiviimist. Seda muidugi ei lubatud. Kuid laevaseltsi agent tegi kõik, mis võis, et aga teatud arv inimesi kohale jõuaks. Nii lubati viimaks perekonnaliikmetel üheskoos viibida. Järgmisel hommikul oli laev juba kaugel merel. Kolmanda päeva õhtuks jõudsimme Belgiasse, Antwerpeni sadamasse, kus lubati kõigil maale minna. Belgiast sõitsime edasi Prantsusmaale. Paljudele hakkas juba lõpuks säärane elu meeldima. Ela nagu pulmas: söö, joo ja jaluta. Seda meeleeolu kasutas ka laevaseltsi agent. Ta tegi vastava kirja, kuhu meie alla kirjutasime, et oleme sõiduga rahul. Kirja saatis Eestisse Franco-Colonia laevakontorisse. Edasi sõttes ja peatudes jälle Lissabonis, tuli juure palju uusi reisijaid.

Lissabonis lahkus ka senine laevakontori agent, kes meie heaolu eest oli lahkesti hoo-

litsenud. Tema lahkudes vähendati kohe veiniportsjoni. Sõitnud jälle edasi, meid tabas Aasia maanina lähedal tugev torm, nii et suur ookeaniaurik keksis kui laastukene lainete turjal. Üle poolte reisijate olid nüüd merehaiged ja tuli ette laste hulgas üks surmajuhtumgi. Eriti õrnad merehaiguseks olid portugallased.

Nädala pärast jõudsimme Aafrika randa, kus paljud meie mehed müüsid ära kalli hinna eest oma vestid, sest mustad mehed olid vestidele väga maiad. Ka naiste särke ostsid mustad naised endale uhkuseasjaks. Nägin ise, kui must mees pühkis kõrvetavas päikeselöömas tänavat, paks sõdurisinel seljas ja meie mehelt ostetud vest tõmmatud üle sineli. Ka must naine jalutas, seitse rõngast kõrvas, kulinad jalasäärteil ja meie naiste pilutatud särk üle kleidi kistud.

Siin sadamas juhtus roim meie laeval. Nüütmelt endine Kivilombi Intsu naine laskis oma uuele mehele revolvrüst kuuli kõhtu. Mõlemad viidi laevalt maale — mees haiglasse, naine vanglasse. Mehe kolm alaealist last saadeti meiega Brasiiliasse. Nagu kuulsime, oli mees haiglas surnud ja naine lõpetanud vanglas ise oma eluga arved. Siin löödi ka pokri kuus meie joodikut meest, kuna nad olid purjuspäi lõhkunud laeval mõõblit.

Aafrika rannast lahkumise eel oli meie laeva ümbrus musti ujujaid täis, kes sellega uhkeldasid, et töid vettevisatud raha vee peale.

Vanast maailmast, s. o. Aafrika rannast lahkunud, oli meil pikk sõit ees — üle ookeani uude maailma. Vagusal merel saatsid meid kajakate parved, meresead löid laeva lähedal veepinnal lõbusat tantsu ja lendavad kalad seltsisid meile mitmeks päevaks. Ning delfiinide parved saatsid meid paar nädalat. Ekvaatori all nägime ka haisid, kuid seda juhtus harva.

Teel juhtus meie meeste ja portugallaste vahel lööming. Vahejuhtumi kutsus esile asjaolu, et portugallane oli annud põhjuse ta kõrvakiiu ühele meie naistest pesuküna juures. Naise abikaasa, tüse eesti mees, kes märkas juhtumit, läi otsemaid portugallase „sussid püsti“. Sellejärele tormas terve trobikond portugallasi talle kallale. Appi ruttas aga teine veel tüsedam suguvend ja asi

lõppes sellega, et portugallased kolgiti läbi ja lisaks loobiti nende tugitoolid üle parda merre. Portugallaste kaebustele laevakapten reageeris sel teel, et andis eestlastele täielise õiguse.

Edasi läks sõit vahejuhtumisteta, ehkki laevas oli kokku mitmest rahvusest reisijaid üle 4000. Lauldi mitmel keelel ja tantsiti rahvatantse. Meie poistel olid kaasas ka keelpillid ja nad tegid sageli toredat muusikat. Neid kutsuti isegi mängima I klassi maskeraadpeole.

Uue maailma läheduses andis palavus end tublisti tunda. Seni oli taevas peamiselt seisnud pilves.

Kui siis meie laev ühel hilisel õhtul Rio de Janeiro lahes peatus, vahtisime poole ööni selle linna tullede sära. Mitmed suguvendad ohkasid rõhutatud meeleolus: „Eemalt paistab ta küll ilus, see uus isamaa, aga... nagu külm ja kare käsi pigistab südant!“ — Nüüd nad puhkavad juba kõik siin palavas punases mullas, need, kes tol korral oma üundeid avaldasid — Valga mees Jaan Sakk, Haapsalu mees Juhan Alpus ja Tallinna mees Karl Saaberg. Jäid leinama nende perekonnad ja võib olla, et nende järglastest nii mõnigi sootuks oma rahvuse unustab.

Järgmisel hommikul, millal meie laev reidilt sadamasilda pukseeriti, tuli laevale meie endine „maakuulaja“ K-k, kes vahepeal olevat, nagu ta teatas, sobitanud tutvusi kohvimõisnikega. Need olevat teda nüüd saatnud siia töölisi hankima. Oma pikas jutus ülistas ta elu fazendades (haciendades) taevani. Ja kõige parem neist olevat fazenda Parana osariigis, kus kasvavat 13 miljonit kohvipõõsast. Nagu hiljem kuulsime, põlevat ta üldse sinna saanud, vaid olevat saanud „orjade püüdmise“ tasuna 25 milli hingelt ja et see fazenda oli jõhkramaid, kus töölisi kui loomi koheldi. Sellest aga edaspidi pikemalt.

Järgmisel hommikul sõitsime Santose poole, kuhu jõudsimme teise päeva lõunaks. Kogu sõidu aja pidas agent K-k ülistavaid kõnesid oma fazenderite kasuks. Santoses oli vastas ka teine maakuulaja — A-n, kes püüdis mustata teisi maakuulajaid ning sealjuures ennast puhtaks pesta. Kui küsisime, kus on meie 600.000 marka, ütles ta, et olevat läinud heategevaks otstarbeks ja kadus peagi sadamasillalt. Siin saime peagi

näha, millistesse oludesse olime sattunud. Lahkudes laevalt ei tohtinud midagi võtta kaasa peale väikese käekoti. Ühel naisel oli aga see kott pisut suurem kui lubatud. See taheti tal aga käest ära võtta, ja kui naine tõrkus andmast, sai ta agendilt paar korda vastu nägu. Meie meespere tahtis agendi jalamaid merre visata, kuid seda takistati laevauilemuse poolt. Meie kraam asetati teisele rongile Sao Paulosse saatmiseks. Santosel paigutati meid rongile ning varsti sõitsime Parana väljade keskel Cubetami kõrgustikus. Pimeduses tirisid kaks vedurit meid märke. Vosvorisäraga lendavad putukad valgustasid teeääri. Rong viis läbi 13-st tunnelist 800 meetri kõrgusele. See oli tõeline Kolgata tee. Kas pidi ka meie edaspidine elu olema nii künklik? Mäe otsas võttis vedur „vungi“ sisse ja hakkas vurama Sao Paulo poole.

Jõudsime kohale keskööks. Peatusime emigrantide maja ees. Õhtusöök oli valmis ja see maitses tõesti hästi pärast vintsutusi. See oli laupäeval, 6. novembril 1925. Olime reisul olnud ühe kuu ja kuus päeva. Teisel hommikul hakati üles märkima, kes kuhugi kohvimõisa läheb. Paljud kahtlesid kaugeesse istandustesse minna, tahtes jääda linna. Kahtlejad hakati aga hirmutama. Ei lubatud kraami kätte anda. Siis aeti vanemad perekonnaliikmed suurde saali, kus emigrantide maja abidirektor poolakas meile pika venekeelse kõne pidas, mille tõlkis eesti keelde „maakuulaja“ K-k, täiendades seda tublisti omapoolt. Nõnda olime sunnitud laskma endid fazentide nimekirja panna. Pärast lõunat algas meie kraami kätteandmine, kus tuli ilmsiks paljude pakkide puudumine.

Olime emigrantide majas kui vangid, püssimehed väravas vahtideks. Järgmisel päeval, pühapäeval, lasti paljusid ka linna minna, kus kuulsime varem siia sõitnud su-

guvendadelt mõndagi siinsetest oludest. Teati kõnelda kiidetud Porbosa fazendast, kust juba paar meie rahvusest perekonda olid pääsnud põgenema. Seal valitsevat läieline orjapõli. Järgneval päeval tõsteti protesti K-a vastu, kes oli alatut orjakauplejat mänginud. 25 perekonda sundisid oma nimesid kustutama jõhkra fazenda nimekirjast. Protesteerivad perekonnad visati aga ööseks ühes kraamiga värava taha, kus vaeveldi mitu ööd-päeva, enne kui kustki uluahusi leiti. Raha puudusel tuli tuttavalt abi paluda, mida ka suguvendalikult lahkesti lubati. Siis kolmanda päeva õhtul hakati perekondi fazendadesse saatma, mitusada kilomeetrit kaugele Sao Paulost. Neis fazendades oli alati suur tööliste puudus olnud. Kuid mõni perekond sattus ka paremasse kohta. Mina sattusin veel suurema surve alla, sest K-k ja üks vene-lane, kohapealse laevakontori direktori soovil, tahtsid minust teha „hingedepüüdjat“. Et ma aga seesugust ametit vastu ei võtnud, siis kihutati mind kui vastast kontorist välja. Nii olin ka sunnitud istandusse minema, kui ei tahtnud lasta end välja vihma kätte visata. Tuli teekond kaugele ette võtta. Kuid ainult naisega. Naine ei soovinud, et minu lapsed kaasa tuleksid, sest tema tütar jäi maha haiglasse. Ja nii jäid mu alaealised lapsed kui kanapojad Sao Paulosse. Sõitsime kahekesi vastu tundmatule tulevikule. Kraam ja naise tütar saadeti alles mitme nädala pärast järele. Istandusse sõidul midagi iseäralikku ei juhtunud, ainult keeleoskamatus tegi ümberistumisel raskusi. Meie sattusime ka osalt seepärast sinna kaugele fazendasse, et omakseid oli ees. Nende imestus oli suur, et ka meie sellesse jõhkrasse fazendasse sattusime.

Seekord lõpetan oma reisukirjelduse. Edaspidi jatkan kirjutamist oma eluvintsutustest siin kõigi võimaluste maal.

Ameerika eestlaste
kuukiri

„MEIE TEE“

toob huvitavaid kirjutisi eestlastest P.-Ameerikas.

Tellimishind aastas: Eestis Kr. 2.—. Välismaal \$ 1.—.
Tolmetus ja talitus: 310 Lenox Ave., New York, N. Y., U. S. A.

Ringvaateid välismailt.

Eesti koolioludest Venemaal.

Eestlaste ümberrahvustamise protseduur Nõukogude Venes esineb visalt, kuid järjekindlalt. Hiljuti käis üle piiri kodumaal Leningradi oblastis töötav koolitegelane Martin S., kes tagasihoidlikult andis edasi oma muljeid eestlaste elust ja koolioludest Leningradi ümbruses.

S. muljete järele on eestlased teiste rahvastega võrreldes kõige visamalt pannud vastu ümberrahvustamise katsetele venelaste poolt, mis vene võimudele on annud põhjust eesti asunduste laialipillumiseks. Nii on Volossovo rajoonist Leningradi lähedal umbes aasta jooksul saadetud mitusada eestlast sunniazumisele. Sagedasti tühiseid riigivaenulisi väljendusi tarvitajaid on karistatud surmanuhtluse ja eluuegse sunnitööle saatmisega. Selle ohvriks on langenud väga palju eestlasi.

Edasi rääkis S. eesti koolioludest. Õpustes mahajäämine eesti laste seas on harilik nähe. 75 prots. mahajäämistest tulevat panna suurvene šovinismi arvele koolipoliitika alal. Emakeelse üldise algõppuse läbiviimine Leningradi oblastis elavate eestlaste seas olevat seotud raskustega, mis sisalduvat selles, et eesti külad on väljasaatmiste tõttu jäänud väiksearvulisteks, teisest küljest aga eestikeelse üldõppuse läbiviimine leiab veel tugevat suurvene šovinistide vastutööd. Rajooni osakonna poolt projekteeritud arvust ei saa töötada pooled eesti komplektid, sest kohalikud külanõukogud ei teinud eesti koolide suhtes midagi, et need oleks saanud alustada tööd.

Ka rajooni haridusosakonna juhtivus ei painuta end partei ja nõukogude valituse otsuste alla rahvusvähemuste koolitööliste ärakasutamise ja eesti koolidele vastavate töötingimuste loomise asjus.

Kuidas venelaste poolt eesti koolikomplektide tööd takistatakse, sellest annab kujuka pildi Volossovo raudteekoolis olev eesti komplekt, mis mõned aastad tagasi avati. Selles kompleksis õpib 30 last. I rühmas käib 13 last; nendest esimest aastat käib koolis ainult 4 last, teist aastat 8 last ja kolmandat aastat 1 laps. II rühmas õpib 17 last. Selles rühmas teist aastat (normaalset edasijõudjaid) käib koolis 3 last, kolmandat aastat 10 last, neljandat aastat 1 laps ja kuuendat aastat 2 last. Nendest arvudest on näha, et eestlaste laste edasijõudmine õppimises ainult kahes esimeses rühmas on ümmarguselt 23 prots. Vene õpetajad aga seletavad, et eesti koolide eest pole vaja suurt hoolt kanda, sest eesti lapsed on nüridad,

ei jõua teistega ühes jne. Sama koolikomplekt aga töötab äärmiselt viletsais tingimustes. Klassiks on endine läbikäidav, tühi, külm ruum ilma ahjuta.

„Ega need olud pole palju paremad mujalgi,“ lõpetab põgenenud õpetaja, kes siit tahab edasi siirduda ühte skandinaavia riiki.
H. Täht.

Rootsis soovitakse eesti ja soome majateenijaid.

Soomest ja Eestist on käimas naiste „import“ Rootsi, mida Rootsis kõigis ringkondades ei nähta meelsasti, sest neilt mailt „imporditud“ naised on enamuses kohalikud rootslannad, see aga tähendab rootslaste väljasuuretamise hõlbustamist Eestis ja Soomes ajajooksul. Professor Tunberg kirjutab sellest „Svenska Dagbladis“:

„Rootsi meelitatakse Eesti ja Soome rootsi noorsugu, kuid seal täidetakse augud soomlannade ja eestlannadega. Rootslased on seni neil mail võidelnud oma olemasolu säilitamiseks vahvalt ja edukalt. Kas peab nüüd Rootsi neile igivanadele rootsi piirkonnile andma surmahoobi, teetades sellega puhtsoomlaste unelmaid? Märgid näitavad, et süüdi pole ainult puudulikult asjatundvad põllumehed ja pereemad, vaid et Rootsi ametnikud on otse julgustanud seda liikumist, osutades rootsi keelt rääkivale tööjõule suuremat vastutulelikkust, kui soomlasele ja eestlasele. Aga kui soovime päästa Soome ja Eesti rootslasi hävimise eest, siis ei saa see sündida teisiti, kui soovides puht eesti ja soome ainetesse vedu Rootsi. Keel pole takistuseks muul, kui ainult üleminekuajal, ja kui need sisserändajad jäävad Rootsi, on nad meile nii vähe võõrad, et võivad ilma raskuseta sulada meie rahvasse. On ju Rootsi enamaltki erijuhtudel jaksanud sulatada endasse õige tunduva soome väljarändajate hulga, kannatamata sellest mingit kahju, pigemini vastupidi.“

Rootsi leht seletab asja lähemalt: Rootsi noored naised rändavad maalt linna ja mujale, nii et maal tuleb praegu iga 100 vallalise mehe kohta ainult 75 vallalist naist. Mitte ainult, et Rootsis maa-mehel pole kustki võtta naistööjõudu, vaid isegi ta abiellumine on raskendatud naiste puudusel. Rootsi talupojad on Soomest eriti ajalehtede kuulutuste kaudu endale hankinud nii teenijaid kui mõrsjaid. Nõnda on Soome Ahvenamaa saared tegelikult juba noortest tüdrukutest lagedaks tehtud. Eesti 7500-hingelisest rootsi elanikkonnast on möödunud aastal viidud Rootsi 150 noort tüdrukut. „Pvlt“.

Eestlasi trükitööstuse teenistuses Brooklynis, New Yorgis.

Valerian Hansen, kes on töötanud pike-mat aega mehaanikuna Mergenthaler Linotype Company tehases Brooklynis, New Yorgis, sõidab juuni alul kodumaale puhkusele, tervist parandama. Hr. Hansen oli kodumaal tuntud kui vilunud jõud juhtivamatel kohtadel mitmetes silmapaistvates vabrikutes. Ka oli ta mõni aeg Vabariigi teenistuses.

Siin juures olgu tähendatud, et Mergenthaler Linotype Company ladumismasinatevabrikus on teenistuses peale hr. Hanseni veel: pr. Baumann — hr. Hanseni tütar, matriitsidelann; hr. Alfred Loor, välisosakonnas võõraste keelte tõlgina, kes tuleval aastal võib pühitseda selles äris oma 25 a. teenistusjuubelit; hr. Jakob Madison, endine „Päevalehe“ masinaladuja, ka välisosakonnas — masinaosade tellimiste vastuvõtmise ja nende edasisaatmise asjanduses; siis veel pr. Peil, kes on läinud sügisest saadik matriitside jaoskonnas tegev.

Praegu kodumaal olev Columbia ülikooli ajakirjanduseosakonna haridusega ajakirjanik Alfred Tammi oli ka ligemale aasta mainitud äri teenistuses.

Nii siis on viimastel aastatel eestlaste arv kasvanud üle maailma kuulsas Mergenthaler Linotype Company tehases.

Hr. Hansen külastab kodumaad teist korda 14-aastase Ameerikas viibimise järele. Hr. Madison on ka juba üle üheteistkümne aasta siin olnud, kuid hr. Alfred Loor võtab rekordi, sest ta on Eestist ära olnud 1901. aastast saadik, olles töötanud selle aja kestvusel Venes, Saksamaal, Prantsusmaal, Hispaanias, Brasiilias ja Ühendriikides. Mineval aastal sai ta 60-aastaseks, kuid lootus on „raugal“ ikkagi veel suur kord vaba Eestist näha oma silmaga.

Beatrice Tobias jälle New Yorgis.

16. mail saabus New Yorki prl. Beatrice Tobias, kadunud eesti suurima helilooja Tobiasi tütar, tulles üle Pariisi, kus ta peatus umbes kaks nädalat.

Nende ridade kirjutajal jäi prl. Tobiaselt saadud andmetest väga hea mulje elu ja olu üle kodumaal, millest nähtub, et Eestis on ennemini tööliste puudus kui nende rohkus, ja et need, kellel on Eestis teatud kindel sissetulek ja rahuldav läbisaamine, ei peaks üldse mõttega ümber käima, et minna „õnne“ otsima väljaspool Eesti Vabariigi piire.

Nagu aru saada võib, on prl. Tobiasel lootus peagi tegevust leida New Yorgis kunsti alal, kas joonistuses või maalimises. Teatavasti oli meie noor kunstnik tegev sellel alal Brooklyn Children's Museum'is

(laste muuseumis) kuni tema ärasõiduni kodumaale kahe aasta eest. A. L.

Sisserändamise kvootad Brasiilia kohta 1937. a.

Brasiilia valitsus määras kindlaks sisserändamise kvoota 1937. a. kohta. Selles on loetletud peagu kõik rahvad. Kvoota alusel lubatakse kõige rohkem sisse rännata hispaanlasi, tervelt 11.536 inimest aastas. Teisel kohal seisavad sakslased arvuga 3099. Lätlasi ja soomlasi lubatakse vaid kummastki rahvusest 100 inimest, eestlasi aga — 136. Nii on Eesti kvoota proportsionaalselt üks parematest, kohe ladina rahvaste järele.

Viimaste aastate väljarändamise statistika aga näitab, et Eestist on võrdlemisi vähe väljarändajaid Brasiiliasse. Arvatavasti jääb ka käesoleval aastal Eesti kohta lubatud kvoota täiel määral kasutamata.

Väljarändamine Eestist vaibub, tagasirändamine paisub.

Viimastel aastatel väljarändamine Eestist on jäänud õige väikseks, mis ei ületa normaalse liiklemise piire.

Suurem arv väljarändajaid 1936. a. siirdus, nagu vanastigi, Ameerikasse, nimelt 56, neist Ühendriikidesse 38, Kanadasse 17, Argentiinasse 2 ja Brasiiliasse 2.

Austraalia on valinud oma asukohaks 15 väljarändajat, Aafrika — 2 jne. Aasia 18. Suurem osa väljarändajaid — 272 sõitsid mitmesugustesse Euroopa riikidesse. Üldse oli 1936. a. väljarändajate arv 363. Et kodumaale tagasirändajate arv on hakanud viimastel aastatel suurenema, siis kodumaa väljarändamise arvel ei osutu „kahjusaa-jaks“.

Tagasirändamine mõnedest maadest ähvardab kujuneda isegi hulgaliseks, mida põhjustavad paranenud majandustingimused kodumaal. Eriti on palju tagasi rännata soovijaid L.-Ameerikast. Nii on üks Brasiiliast avaldanud soovi kodumaale tagasi pöördumiseks 100 eestlase ümber, kui neil õnnestuks saada soodustatud sõidutingimusi. Kindlasti suureneb see arv veelgi, kui tagasirändamise võimalus kujuneb tõsisajaks. „Töötatud maa“ Brasiilia ei ole suutnud eesti väljarändajatele pakkuda paremaid elutingimusi, kui kodumaa, küll on aga kliima tingimused mõneski suhtes halvemad. Sellepärast on väljarändajate rahulolematuus suur, mida suurendab veelgi kojuigatsus.

Nii siis võib loota, et kui majanduslik olukord Eestis järgnevate aastate jooksul ei muutu, tagasirändamine mõne aasta jooksul ületab väljarändamise.

Rahvamurd tervitamas võidukaid eesti maadlejaid Balti jaama ees, Tallinnas.

Kodumaa sõnumid.

Rahvuskogu 1. ja 2. koja üldkomisjonid töötasid viimasel ajal eriti intensiivselt, kuna taheti jõuda juuni algul lõpule eelnõu läbivaatamisega. Üldkomisjonid tegid tunduvald muudatusi üksikutes paragrahvides ja tõstsid üles ka mõningaid uusi seisukohti. Raskemaks probleemiks kujunes nii eelnõu-osade komisjonides kui ka nüüd üldkomisjonides riigipea kandidaadi ülesseadmise ja valimise kord. Näib, et selles asjas tuleb rahvuskogu kummagi koja üldkoosolekul veel rohkeid seisukohavõtmisi. On kerkinud üles juba ka mõte riigipea valimisteks moodustada midagi valijameeste kogu taolist. Rohkesti vaieldusi ja arutlusi on tekkinud ka teise koja koosseisu ja võimupiiride ümber. Kaaluti küsimust, kas umbusalduse avaldamine kuulub ka teise koja võimupiiridesse või mitte. Küsimus otsustati viimaks jaatavalt.

Kodanikkude hääleõiguslikkuse omandamise vanaduse määr tõsteti 23 aastale (1. koja eelnõu-osa komisjonis võeti vastu 21 a.).

*

Suvistepühade reedel majandusminister K. Selter selgitas riigimajandusnõukogus 1½-tunnilise kõnega lähemalt riigi majanduslikku seisukorda, peatudes lähemalt väliskaubanduse, tähtsamate tootmisalade, riigi 1937-38. a. eelarve, rahaturu ja majanduselu lähemate väljavaadete juures.

Vaadeldes väliskaubandust minister tähendas, et see on arenenud rahuldavalt nii möödunud aastal kui ka käesoleva aasta nelja esimese kuu jooksul. Väljaveo alal on püsinud esikohal Inglismaa. Minister avaldas lootust, et ka tulevikus Inglismaa jääb Eesti kaupadele tähtsamaks turuks. Ka Saksamaaga ja Soomega on kaubavahetus rõõmustavalt arenenud. Nõukogude Venega seisab ees kaubalepingu uuendamine.

Läinud aasta teravilja nõrga saagi tagajärjel põllumajanduslik toodang vähenes umbes 25 milj. krooni võrra. Vilja tuli vedada sisse väljast. Raskusi tekitas ka toorainete hindade tõus. Minister tähendas, et eeloleva aasta kujuneb majanduslikult paremaks kui möödunud aasta. Põllumajanduse toodangu tõstmiseks on väljavaated head, niisama ka tööstuse toodangu alal.

*

Kokkuvõttes 15. maiks tehtud hinnangu andmel on käesoleval aastal saagi-loomused täiesti rahuldavad taliviljade kui ka heinasaagi suhtes. Käesoleva aasta loodetav saak ületab tunduvalt möödunud aasta saagi ja isegi 1935. a. saagi. Võttes kilogrammi hinnaks rukkil 14 senti ja nisul 20 senti, ületab käesoleva aasta loodetava saagi väärtus möödunud aasta saagi üle 7 milj. krooni võrra.

Praegu käib üle riigi majandusloendus, mille korraldab riigi statistika keskbüroo. Ettevõttest ettevõttesse käib kogu maal 400 loendajat. Rahvas saab aru majandusloenduse tähtsusest ja annab seepärast andmeid õiglaselt ja avameelselt.

Loenduse ülesandeks on anda lähemaid andmeid majandusalade kohta, millest seni puudus täpsem ülevaade. Nii puuduvad lähemad andmed käsitöö, kaubanduse, laevanduse jm. kohta. Ka muud senised andmed on vananenud ja puudulikud. Loendus arvatakse viia läbi 20. juuniks.

*

Põllutöökoja maaparandustalitus töötas välja kava metsikute heina- ja karjamaade ülesharimiseks kultuurmaiks. Kava teostamine võtab aega 25 aastat, kuid siis saab juure üks miljon ha uut kultuurmaad. Kulud sid nõuab see hiiglatöö 225 milj. kr.

*

Jõhvi alevi külje all rauamullalademetete asukohas käivad puurimistööd. Tahetakse saada kätte 170-meetriline sügavus. Arvatakse, et rauamullalademeted asuvad 170—200 meetrit sügaval. Jõhvi ümbruskonna magnetiliste uurimuste andmete põhjal arvab üks Saksa eriteadlane, et puurimine on õigustatud ja annab loodetavaid tulemusi. Rauamulla kavatsetakse hakata vedama välja, kus olemas vastavad tööstused. Puurimistööde vastu on hakanud huvi tundma Rootsi ja Inglise kapitaliringkonnad. Puurimistöid teostab a.-s. „Magna“ ja need lähevad maksma umbes 40.000 krooni.

*

Möödunud aasta paremate ilukirjanduse ja teaduslike teoste autoreile jagati auhinna maikuus. Riigivanema kirjanduslikud auhinnad said kirjanikud Albert Kivikas, Friedebert Tuglas, Karl-August Hindrey ja Johannes Semper.

A. Kivikale anti 1000 krooni romaani eest „Nimed marmortahvil“. Selles romaanis Kivikas on annud usutava kujutuse Eesti Vabadussõja esimesest poolest — vabatahtlike pataljoni moodustumisest õpilastest ja selle tegevusest. Autor kirjeldab noorte õppur-sõdurite hingeelulist kujunemist revolutsiooni ajal ja esimestes lahingutes. Elavate kujude ja asjalikult edasiantud sündmuste tõttu on romaan hästi loetav.

Fr. Tuglasele anti 1000 krooni esseede kogu eest „Kriitika“ I—VIII, millesse koondatud 260 kirjandus-arvustuslikku artiklit ja mis on seega suurimaks saavutuseks Eestis esseekirjanduse alal.

K. A. Hindrey sai 750 krooni romaani eest „Urmast ja Merike“ I ja II osa. Ro-

maan elustab kunstilisest seisukohast Eesti kaugeid minevikku ja on Eesti viikingiaegse mineviku vaimse elu kui ka välistingimuste võrdlemisi tõetruu kujutus. Eriti esiletõstmist väärib Hindrey sõnastus ja kujutusviis.

J. Semper sai 750 krooni luuletuskogu eest „Tuuleratas“, mis on Semperi pariimaid ja südamlikumaid luuletuskogusid. Eriti südamlikule koduluulele seltsib siin sama südamlik kaasatundmine rahva saatusele. Vormi ja sisu kooskõla mõttes on luuletused selles kogus ehtsalt meisterlikud.

Seltskondlike asutuste ja raamatufondi auhindu anti välja kogusummas 5.250 krooni eest. Nii sai Eesti Panga 750-kroonilise auhinna kirjanik August Mälik novellikogu „Rannajutud“ ja ajaloolise romaani „Läänemere isandad“ eest. Samuti Eesti Panga 500-kroonilise auhinna sai Mait Metsanurk romaani eest „Soosaare“, kuna Tartu linna auhinna 500 krooni sai August Jakobson romaani „Metsalise rada“ ja novellikogu „Esimesed meheteod“ eest. Auhindu said veel noor ja andekas naisluuletaja Betti Alver (500 kr.), Jaan Käerner (500 kr.), Peet Vallak (500 kr.), H. Adamson, Pedro Krusten j. t.

Teaduslike tööde eest said auhindu: keeleteadlane Johannes Aavik — 500 kr. teose eest „Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika“, milline on tähtsamaid teoseid eesti õigekeelse oskuse tõstmiseks. Mag. J. Aul — antropoloogiliste uurimuste alal, prof. P. Kogermann — Eesti õlikivi keemilise koosseisu uurimuste alal, dr. O. Loorits — liivlaste rahvaluule uurimuste ja nende algupära selgitavate teoste eest. Prof. H. Moora — anti auhind teose eest „Eesti ajalugu ja muistne vabadusvõitlus“, agronoom N. Pillile selle eest, et tema teosed omavad suure tähtsuse kodumaa põllumajanduse arendamisel. Eesti agraarkorralduse ajalugu käsitleva teose eest sai auhinna prof. Uluots ja teose eest „Usundi psühholoogia“ surnud prof. E. Tennmann.

Ka kunstnikele-raamatuaillustreerijaile anti auhindadeks kogusummas 1000 kr.

Sihtasutis „Eesti Raamatufond“ asutati teatavasti Raamatuaastal 1935. a. ja tema sihiks on aidata kaasa auhindamiste teel eesti kirjanduslikule ja teaduslikule loominguile ja ka eesti raamatu välismuse tõstmisele.

*

Euroopa tänavused maadlusesivõistlused peeti Pariisis, mis lõppesid 24. mail. Eestlastest tuli Euroopa meistriks raskekaalus Kristjan Palusalu. Selle tähelepanud võiduga

Võidurikkad maadlejad kodumaale saabumisel.

Vasakult: O. Köster, E. Köppo, K. Palusalu, A. Neo, V. Mägi, V. Froman, E. Puusepp ja V. Väli. Ees: — H. Kaaremäe-Kristal ja E. Sikk.

tõendas Palusalu veel kord, et ta on tugevaim mees maailmas, võiks täie õigusega ütelda — võitmatu. Teatavasti tuli Palusalu möödunud suvel Berliini olümpiamängude kahekordseks võitjaks, tulles esimeseks kreeka-roomsa ja vabamaadluses. Pariisis Palusalu seljatas viimase võistluspäeval kolm tugevat vastast: prantslaste „ebajumala“ Herlandi, tšehh Klapuchi ja 120-kilolise belglase Charlier' ning võitis töövõiduga eriti tugeva rootslase Nymani.

Ka teised eestlased esinesid tublilt. A. Neo, kes viimasel võistluspäeval vigastas õla, tuli poolraskekaalus teiseks, V. Mägi keskkaalus kolmandaks, E. Puusepp kergekeskkaalus neljandaks, V. Väli kergekaalus kuuendaks, H. Kaaremäe sulgkaalus neljandaks ja E. Sikk kärbeskaalus kuuendaks. Seejuures viimasel päeval tegid kohtunikud eestlaste kahjuks mitu väärotsust, mille ärajäämisel eestlased oleksid tulnud veelgi parematele kohtadele. Rahvuste paremusjärjekorras jäi Eesti neljandale kohale kuueteistkümne rahvuse hulgas. Esimeseks tuli Rootsi.

Kodumaal võeti maadlejaid vastu suure pidulikkusega.

Rahvusvaheline maadlusliidu kongress, mis peeti samal ajal Pariisis, tegi otsuse, mille järele 1938. a. maadlusesivõistlused tulevad pidamisele Tallinnas.

*

Euroopa poksisivõistlused peeti mai algul Itaalias Milano linnas.

Neist võistlustest võttis osa ka neli eestlast. Ainsana tuli kohale kergekaalus N. Stepulov, kes sai teise koha. Ta kaotas sakslasele Nürnbergile punktidega.

*

Kodumaal on kujunenud ilusaks kombeks autammede istutamine Tallinna külje all asuvasse Sõjamäe hiide. Sel kevadel istutati 20 tamme Eesti Vabariigi rajajate auks. Tammed istutati riigivanem K. Pätsi, sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri, Jaan Tõnissoni, kontr-admiral J. Pitka, kindral J. Sootsi, kindral A. Tõnissoni, Jaan Poska, kolonel K. Partsi, kindral E. Põdderi, Jüri Vilmsi, K. Koniku, A. Rei, A. Piibu, J. Kukke, J. Jaaksoni, O. Strandmanni, kindral N. Reegi, kapten A. Irve, leitnant Jul. Kuperjanovi ja kindral O. Sternbecki mälestuseks.

Varem on Sõjamäele istutatud neli kuningatamme, mälestuseks Eesti rahvavanematele, kes ajaloost tuntud 1343. a. jüriöö vabadusvõitluste ajal saadikutena tapeti sakslaste poolt Paide lossis.

Tuleval aastal toimub Sõjamäele tammede istutamine eesti kultuur- ja vaimukangelaste auks.

Nii kujuneb Sõjamäe hiis eestlastele pühaks paigaks.

*

23. mail toimus ülemjuhataja kindral J. Laidoneri sünnikoha märkimiseks Viljandi valla Pingu talu maa-alale püstitatud mälestus-

märgi avamine. Märk kujutab endast graniidist sammast, mille esiküljel sõnad: „Siin kohal asus Raba talu elumaja, kus sündis kindral-leitnant Johan Laidoner 12. veebruaril 1884. a.“

*

Pühapäev, 30. mai kujunes Rakverele eriliseks tähtpäevaks, kuna avati lauluisa F. R. Kreuzwaldi mälestussammas, mille püstitamise mõte kerkis päevakorrare raamatuaastal. Mälestussamba valmistas kujur Eller.

*

Eesti neljandat võidupüha pühitsetakse 23. juunil. Päeva sisuks on rahvusliku omapära ja kommete esiletõmine. Kõik ettekanded laulu, muusika ja muudes osades koostatakse eesti algupärasest loomingust. Pühitsemine algab hommikul rahvuslippude heiskamisega ja äratusmängudega, selle järele riigivanem saadab välja võidutuled ja peab raadiokõne. Mälestatakse veel langenud kangelasi, korraldatakse paraade jne.

Mootorratturid kannavad võidutuled laiali kodumaa linnadesse ühes riigivanema käitusega.

Võidupüha kui rahvuspüha mõte on eesti rahvale lähedane. Tema pühitsemine töötab kujuneda jõurikkaks sündmuseks, luues pidulikult tõsise meeleolu ja vallutades rahvahulki.

*

Kiltingi-Nõmme plahvatusohvrite seisukord haiglas on rahuldav. Haiglasse on jäänud veel 20 last, kuna teised on lastud kodusele ravile. Mõnel tuleb õige kauaks haiglasse jääda, veel paariks-kolmeks kuuks. Mõnele lapsele on tehtud naha ülekandeid ja seda tuleb teha veel viiele või kuele lapsele. Ülekandeid teostab prof. Karell Tartust.

Üldse on haiglas viibivate laste meeleolu hea. Nad on rõõmsad, et paranevad. Summajuhumeid peale esialgse 17-ne pole enam ette tulnud.

*

Riikliku 4. klassiloterii 3. klassi loosimine toimus maikuu lõpul. Peavõit 15.000 krooni langes pooleks. Ühe poole sellest sai Rakvere 5-liikmeline kollektiiv, kuna teise poole omandas ehitustöölaine A. Raudla Rakverest. Kollektiiv koosneb töelistest. 3000-kroonise võidu ühes 10.000-kroonilise preemiaga sai kohaomanik Ado Orav Pärnumaalt. — Võidud sattusid seega vajavatesse kätte.

Riigi klassiloterii võitude loosimisel juhtus „kulukas“ eksitus. Nimelt selgus viimasel loosimise päeval, et üks võidusedel oli puudu. Seetõttu tuli korraldamisele võitjate vahel uus loosimine, ümberloosimisele tuli 1088 piletit. Ümberloosimist tehti klassi-

Mälestusmärk kindral J. Laidonerile Viijandi vallas.

loterii hea nime pärast, et kellelgi poleks põhjust meelepahaks. Võidud makstakse välja kahekordselt — endistele ja uutele võitjatele. Eksitus läheb maksma 45.000 kr.

*

23. mail peeti Tallinnas üleriiklik töölisvanemate ja tööliskoja valijameeste kongress, millest võttis osa üle 300 saadiku. Kongressil kiideti heaks hulk sotsiaalpoliitika alal kaugeleulatuvaid nõudmisi. Nii tunnustati soovitavaks nõuda 40-tunnulist töönädalat, kusjuures praegused palgad ei tohiks langeda. Edasi otsustati nõuda 12-päevalist palgaga puhkust, kuueklassilise sundalgkooli maksmapanemist, vanaduskindlustuse seaduse maksmapanemist, hinnaalandusega raudteesõitu puhkuse ajal ka perekonnaliikmetele jne.

Kongressil viibis ka sotsiaalminister O. Kask, kes kõneles töölisvanematele ja valijameestele üleriiklikust valitsuse sotsiaalkavast, käsitledes muuseas tööliste korteriküsimusi.

*

Eesti koolielu ümberkorraldamiseks käivad praegu eeltööd. Vabariigi valitsus kiitis heaks keskkoolide seaduse muutmise seaduse, mis pannakse maksma riigivanema dekreediga. Senine seadus nägi ette ainult 5-klassilise keskkooli, kuhu võeti vastu algkooli 4. klassi

lõpetanuid. Tegelikult aga on ka 3-klassilisi keskkooli, kuhu võeti vastu algkooli 6. klassi lõpetanuid.

Uue seaduse järele keskkool võib olla kaht tüüpi — reaalkool ja progümnaasium. Reaalkooli kursused kestavad 3 aastat, alates pärast 6-klassilise algkooli lõpetamist. Progümnaasiumi kursused kestavad 5 aastat, alates pärast algkooli 4. klassi lõpetamist. Reaalkoolis on võõrkeeltest sunduslikuks õppeaineks üks võõrkeel, kuna progümnaasiumis õpetatakse kaht võõrkeelt. Mõlema keskkooli tüüpi lõpetajail on ühesugused õigused. Reaalkooli 1. klassi võetakse algkooli lõpetanuid valiku järgi, mille tingimused määrab haridusminister.

Samuti võttis vastu Vabariigi valitsus ja antakse riigivanema dekreediga õpetajate seminaride seadus, mis hakkab kehtima 1. augustist 1937.

Õpetajate seminarid on kõrgema astme kutsekoolid ja nende ülalpidajaks on riik. Seminari 1. klassi võetakse vastu keskkooli või keskkoolile vastava kutsekooli täieliku kursuse lõpetanuid. Seminarides valmistatakse ette algkooliõpetajaid. Senised pedagoogiumid algkooliõpetajate ettevalmistajateks ei annud neid tulemusi, mida nõuab Eesti tegelik elu. Seminarid asutatakse kaks.

*

Koolitöö kodumaal lõppes 1. juunil. Üle maa lõpetas gümnaasiumid umbes 1500 abiturienti. Omavalitsused tegid parematele lõpetajatele kinke, andes väärtuslikke raamatuid.

*

Emadepäeva puhitsemise kodumaal on kujunenud rõõmuküllasemaks kevadiseks pidupäevaks. Tänavune emadepäev, arvult viieteistkümmes, möödus üle riigi pidulikult ja kõigiti huviküllaselt. Head kordaminekut omalt poolt soodustas ilus päikesepaisteline kevadilm.

Kodudes õnnitlesid lapsed emasid lilledega ja kingitustega, koolide ja organisatsioonide poolt korraldati aktusi päevakohaste ettekannetega ja hommikupoolsed jumalateenistused olid pühendatud emadele. Linnad olid lipuetes ja hommikul äratati emasid orkestrimängudega kirikutornides.

Riigivanema lahkelt toetusel on loodud emade puhkesanatooriumi fond, samuti pidas riigivanem annetustega meelestasterikkaid perekondi.

Üleriiklikult käimasolev kodukaunistamistöök on haaranud laialdasemaid rahvahulki. Organisatsioonid ja

tuhanded kodanikud on möödunud kevadest peale kaunistanud oma kodu ja koduümbrust; värvitud hooneid, istutanud puid ja ilutaimi. Selle kultuurse ülesande teostamiseks on asutud tõsise huviga. Maal võib sageli näha, kui talumees sõidab, puud ja pöösad vankris.

Kuna algnõudeks kodukaunistamisel on puhtus ja kord, siis kuulutati üleriiklikult välja korrapärase ja puhtuse nädal, mis kestis 24.—30. maini. Sel nädalal propageeriti puhtushoidu elamus, aedades, õuedel, parkides ja igasugustes rahvakogumiskohtades. Ametiasutused ja omavalitsused aitasid kõigiti kaasa nädala heaks kordaminekuks.

*

Möödunud kuul on tuli teinud kodumaal erakordset hävitustööd. Suurem tulekahi juhtus mai algul Raplas. Süttis raudteejaama läheduses asetsev Veinbergi ja Piiperi jahu- ja saeveski. Hoone ühes sisseseadega põles maani maha. Varanduse kogu väärtus tõuseb 33.000 kroonile. Arvatakse, et tuli sai alguse lühihüenduse tekkimisest elektrijuhmete võrgus.

Teisel suvistepühäl hävitas tuli Seliste vallas Sepa külas Sepa talu. Tules sai kannatada ka peremehe pojatütar Liidia Viim, kes hiljem suri Pärnu haiglas. Tuli sai alguse katkisest korstnast.

Õõ vastu 25. maid tabas Petseri maa d raske tuleõnnetus. Öö ja päeva jooksul tuli hävitas Senno vallas 9 majapidamise hooned ja ühe koolimaja. Kannatada sai viis perekonda. Esimesena süttisid talupidaja Mazantsevi hooned. Samal päeval neli tundi hiljem süttis Maria Lišina elumaja, kust tuli kandus edasi Melnikovi ja Habakovi elamutele (esimeses asus ka kool). Keskööl algas uus tulekahjude seeria. Korraga süttisid põlema T. ja M. Mazantsevi hooned, mis asusid üksteisest eemal 300 m. Tuli kandus edasi kahele lähedal asuvale elamule, neid hävitades, Polnud veel lõppenud eelmised tulekahjud, kui jälle tõusid uued leegid, hävitades Loginovi talu. Raske katastroofis arvatakse mängus olevat kuri käsi. Seejuures on huvitav, et kõik kahjukannatajad on omavahel sugulased.

Ka Petseri südalinnas tegi tuli hävitustööd, kujunedes suuremaks õnnetuseks, mis viimasel ajal Petseris nähtud. Tartu tänaval hävis mitu hoonet. Hävinenud varanduse väärtus ulatub üle 10.000 krooni. Tuli sai alguse eetri plahvatusest.

1. juunil tekkis suurem tulekahi Pärnumaal, Kergu alevikus, kus tule roaks langesid 4 hoonet — Kergu ühispanga maja ühes kõrvalhoonetega ja E. Eekile kuuluv hoone kõrvalhoonetega. Tuli tekkis tulekikkudega mängivate laste käest.

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi segakoor, kes esines suviste pühal Tallinnas (v. lhk. 176).

Keskel koorijuht Ludvig Jakobson.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Balti kolooniate ühine pidu Sao Paulos.

Esmakordselt korraldasid Balti kolooniate seltsid Sao Paulos — leedulased, eestlased ja lätlased — ühise peoõhtu laupäeval, 8. mail s. a. Peo sissetulek oli määratud kolooniate koolide heaks.

Ühist peoõhtut peeti itaallaste seltsimajas „Lega Lomardas“, kuhu kogunes peo alguks, kella poole 10-neks õhtul, ligi 400 inimest.

Vahemärkuseks on huvitav tähendada, et Balti kolooniatest kõige arvulisem Brasiilias on leedulaste koloonia. Leedulasi loetakse Brasiilias ligi 35.000 hinge, neist 10.000 Sao Paulos. Sao Paulos asub ka leedulasest kutsekonsul hr. Povillas Gaučys ja sekretär kapten Jouzas Ciuvinskas. Leedulastel ilmuvad paar leedukeelset ajakirja; neil on ka kaheksa seltsi ja viis kooli; neist kolm omades majades.

Eestlasi loetakse Brasiilias ligi 3000, neist 1000 hinge Sao Paulos, kus asub ka Sao Paulo Eesti Selts „Uus Kodu“ ja Eesti aukonsul norralane hr. Finn B. Arnesen.

Lätlasi loetakse Brasiilias 7000 hinge, neist vast 500 ümber Sao Paulos. Lätlastel on suured asundused sisemaal, kus nad töötavad põllupidajatena ja on loonud eeskujulised ja hästi organiseeritud

keskused, nii kui seda on lätlaste koloonia „Arpa“. Lätlastel Sao Paulos tegutseb oma selts, mis asub sedapuhku eesti seltsi „Uus Kodu“ ruumides. Peale selle lätlaste ettevõttel ilmub ka portugali keelne ajaleht „O Baltico“, mis on Balti kolooniate ühiseks häälekandjaks Sao Paulos. Läti konsuliks Sao Paulos on Rootsi konsul hr. Stal, kuid konsulaarasju ajab täieõiguslik sekretär hr. N. Ozolins.

Peoõhtu eeskava oli jaotatud 3 jakku. 1. osa lätlastele, 2. osa leedulastele ja 3. osa eestlastele.

Lätlaste poolt tervitas nende seltsi esimees hr. N. Ozolins portugali keeles. Laulis läti seltsi 18-liikmeline segakoor hr. E. Gailitsi juhatusel mitmed läti keelsed laulud. Solistina esines hr. P. Vanags ja klaveril esines solistina prof. dr. Genny Marcondes Ferriera.

Lätlaste osa õnnestus hästi ja neile jagati rohkeid aplause.

Leedulaste osa oli kõige pikem ja koosnes tervitusest portugali keeles, millele järgnesid solistide ettekanded, duetid, kvartetid ja viiulisoolo. Klaveril saatis leedulaste muusikamees ja laulukoori juht J. Staukunas. Kahjuks ei esinenud leedulaste laulukoor, mis on õige arvukas.

Leedulaste ettekanded võeti hästi vastu ja neile jagati rohket kiitust.

Kolmas osa oli eestlastele. Tervituskõne pidas eesti seltsi esimees Paul Veltson portugali keeles ja sellele järgnesid Jüri Viinamäe tähelepanuväärivad soololaulud eesti keeles. Klaveril saatis prof. Tobias Perfetti.

Kvartett W. Goetzi juhatusel sai rohkem kiitust.

Kes aga kõige suurepärasemalt esines, oli laulukoor. 30-liikmeline eesti seltsi „Uus Kodu“ segakoor Jüri Viinamäe juhatusel esines õhtu kõige parema numbrina.

Ettekannete lõppedes algas tants jazz-orkestri saatel, mis kestis hommikuni.

Peol olid esindatud kõige arukamalt leedulased, siis eestlased ja lõppeks lätlased; brasillasi ja teisi rahvusi oli vähe.

Peo-õhtust jäi kõigiti hea mulje.

A. A.

Jüri Viinamäe kontsert Sao Paulo saksa kirikus.

Taevaminemise pühal oli Sao Paulo saksa ev.-lut. koguduse kirikus võimalik kontsert, mille organiseerijaks oli peamiselt Jüri Viinamägi. Kirik oli tulvil nii sakslastest kui ka eestlastest. Jüri Viinamägi esines solistina ja ühtlasi koorijuhina, juhtides saksa ja eesti koguduste segakoore. Ettekanded õnnestusid ülihästi.

New Yorgi Eesti Haridus-seltsi suvise hooaja eel.

Noored legutsevad.

New Yorgi Eesti Hariduseltsi tegevuses on märgata juba kevadet, tegevus vaibub veidihaaval ja liikmed eelistavad seltsi ruumidele vaba loodust. Et aga tegevus suveks koguni ei suiguks, kavatseb selts „ajaga kaasa sammuda,“ s. o. oma tegevuse suveks vüa üle loodusse. Kavatsetakse üürida suvemaja, mis oleks siis seltsi liikmetele nädalalõpu väljasõidu kohaks ja suviseks tegevuskohaks.

3. apr. oli seltsis „mustlaste-õhtu ja maskiball“, millest osavõtt oli elav ja pidutuju ülev ja lõbus.

24. ja 25. apr. toimus basaar, mille tähelepanuväärsuseks olid eesti kaubad, mille järele basaaril oli suur nõudmine. Basaar kestis kaks päeva ja õnnestus kõigiti hästi. Basaari huvitavust tõstis suuresti esimesel õhtul näidatud eesti uuem film, mis tõi silme ette kodumaa uuemaid sündmusi ja maastikke.

Peale nende suuremate esinemiste on seltsi osakondade poolt korraldatud mitmeid esinemisi. Suuremat tähelepanu dratasid Hardy Nurmseini loengud tema süstamatkast.

Maikuul — vaatamata kevadisele ajale, oli seltsil veel mitmeid pidusid ja esinemisi.

Erilist rõhku on Hariduseltsel hakanud panema noorte organiseerimisele, et nad eesti seltskonnale kaotsi ei läheks. Noortering on püüdnud noortele pakkuda ajakohast meelelahutust, et nad tunneksid end eestlaste ringis koduselt ja lõbusalt. Neile on korraldatud oma tantsukursusi ja pidusid. Isegi bridžikursus on neile korraldatud, sest selgus, et bridži vastu eestlaste — nii vanade kui ka noorte — seas tuntakse suurt huvi. Noorteringist on Hariduseltsile kujunemas aktiivsem ja teotähtsam osakond.

Eesti seltsid Baltimore'is otsivad teed ühinemiseks.

Uue Baltimore'i Eesti Seltsi kõrval tegutseb vanast ajast ka Baltimore'i Eesti Töölisklubi, kes taotleb poliitilisi sihte. Möödunud talvel on „Meie Tee“ andmetel kahe seltsi vahel korraldatud kaks üldkoosolekut, et kõrvaldada seltside ühinemist takistavaid põhjusi. Kuna aga mõlemalt koosolekult puudusid algatuse peategelased, siis ei saanud ühinemise kiisimuste lahendamisest asja. Vaevalt küll Töölisklubi juhid tahavad loobuda poliitilistest sihtidest.

Baltimore'i Eesti Selts on järjekindlalt kosunud ja kasvanud. Talvisel hooajal korraldati kolm pidu ja kaks omavahest perekonnaõhtut. 27. märtsil korraldati hooaja lõpupidu, kus suurimaks tõmbenumbriks oli eesti filmi näitamine, mis koosviibijatele avaldas sügavat mõju, sest enamik neist on võõrsil viibinud üle 20 aasta ja seege kodumaast ka palju unustanud. Film värskendas jälle vanu mälestusi ja tundeid.

Bostoni Eesti Selts otsab külalist.

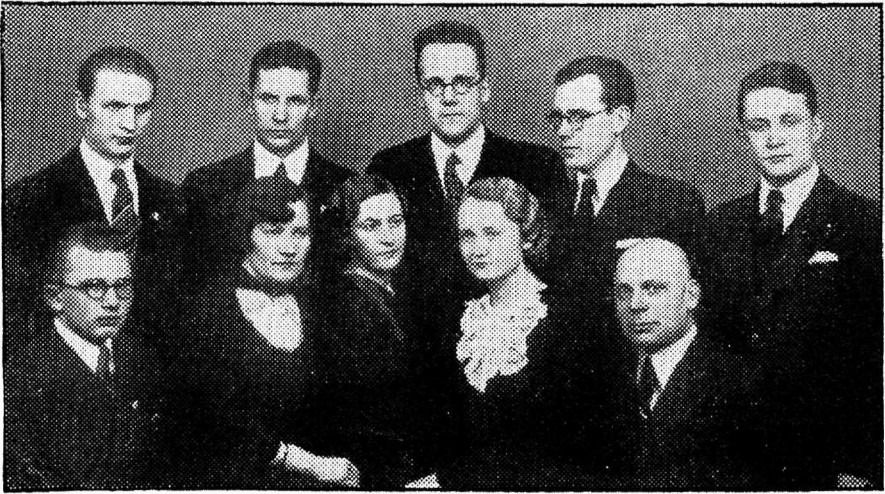
Pr. Helmi Mäelo külaskäigu ootusel Bostoni eestlastele kirjutatakse meile Bostonist:

Kõik ettevalmistused pr. Mäelo vastuvõtuks on Bostoni Eesti Seltsi poolt juba tehtud, ootame ainult pr. Mäelo siiajõudmist.

Imestama peab, kuidas siin kõik üheainsa aasta jooksul muutunud on. Kui alles läinud aastal iga kodumaalt tulnud eestlast koheldi kui valitsuse agenti, siis on see kõik nüüd teisiti. Oodatakse isegi põnevusega pr. Mäelo't ja tema kõnet. Meie seltsi naispere kavatseb pr. Mäelo auks korraldada õhtusööki ja lisaks sellele üle anda kingitusi.

*

Pr. Marie Tammerik, üks aktiivsemaid Bostoni eestlasi, kavatseb peale 15-aastast Ameerikas viibimist käesoleval suvel külastada kodumaad. Ka teiste kohalikkude eestlaste hulgas on kuulda selliseid soove.

Riia Eesti Üliõpilasselts „Estia“ üliõpilaspere 10. juubeliaastal.

Esimeses reas vasakult: L. Koppel, V. Fomin, E. Soover, S. Lassman ja J. Verendel. Teises reas vasakult: Arnold Kasak (esimees), Artur Kasak, R. Hendrikson, F. Mihkelson ja S. Kütt. Pildil puudub Marja Lõhmus.

Vancouveri eestlased organiseerusid.

Organiseerimise seemneke on viimaks pinda leidnud ja idanema puhkenud ka Vancouveri eestlaste seas, nagu nähtub „Meie Tee’st“. Vancouveri eestlased on asutanud oma seltsi „Eestlaste Ühing Esto“ nimetuse all. Seltsil olevat oma rahvatantsu- ja näitemängu-osakonnad ning ühävõtte pühade ajal on kantud ette nüüidend „Tõusiku kosjasõit“. Selts olevat muretsenud omale saali, mida kasutatakse pühapäeviti ja vahest ka laupäeviti. Kõik seni korraldatud koosviibimised ja ettevõtted olevat õnnestunud hästi.

Riia eesti üliõpilasselts „Estia“ kümne aastane.

6. mail 1927. a. Eesti saadik Lätis hr. J. Seljamaa kutsus enda poole tassile teele 23 läti ülikoolis õppivat üliõpilast, kellel oli õppemaksu-lehtede järgi rahvuseks märgitud eestlane. Kutse peale tuli kokku 15 üliõpilast ja seda päeva loetakse üliõpilasseltsi „Estia“ asutamispäevaks. Samal korral valiti uuele asutatavale seltsile ajutine juhatus, kelle agara tööviljana juba sama aasta sügisel registreeriti uus üliõpilasseltsi ringkonnakohtus.

Nüü algas vaiksel viikese üliõpilasseltsi tegevus. Palju ta enesest tervikuna välja-poolle pakkuda ei ole saanud, sest seda ei luba juba üliõpilase püüratud aeg, samuti seltsi väike liikmete arv, kuid seda enam on tema liikmed olnud tegevuses teistes eesti organisatsioonides Lätis.

Üliõpilasselts „Estia“ tegevuse ülevaade kuni 1934. aastani on ilmunud „Organiseeritud Välis-Eesti Albumis I“, mispärast siin kordamine ei ole tarvilik. Edaspidises tegevuses võib mainida seltsi tegevuse lõpetamise hädakohtu vähese liikmete arvu pärast. Kuid alates 1935. a. on liikmete arv pidevalt tõusnud ja nüüid on neid 11 — 4 nais- ja 7 meesüliõpilast. „Estia“ on 12 vilistlast ja nendest ainult 3 töötavad Lätis, teised on kodumaal — peamiselt tehnilisel alal töötamas.

„Estia“ 10-dat aastapäeva pühitseti 9. mail R. E. H.- ja A. Osakonna ruumes algusega kell 17.30. Kavas oli kontsert-aktus ja sellele järgnev pidusöök. Kontsert-aktusele oli sissepääs vaba. Väiksesse osakonna saali oli kogunenud ligi 150 inimest, kes suure huviga kuulasid aktuse kõnesid ja ilusat kontserti.

Aktuse avas „Estia“ esimees ksv! Arn. Kasak, tuues seltsi tegevusest liihikese ülevaate. Pärast kõnet esimees andis kahele uuele auvilistlasele K. Menning’ule ja V. Kruus’ile üle „Estia“ rinnamärgi. Tervitusi tõid eesti saadik Menning, Eesti Organisatsioonide Liidu Lätis esimees Verendel, Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi Osakonna esim. Kruus, Riia Eesti Naisseltsi esindaja pr. Kanthe ja Välis-Eesti Ühingu Klubi esimees V. Ivask. Peale selle olid saabunud mitmed telegrammid Eestist — auvilistlastelt ja vilistlastelt, samuti „Estia“ sõpradelt Lätis. Kingina andsid Eesti saadik Menning ja peakonsul Rosenfeldt „Estia“ laenufondi kumbki Ls. 100.—.

Kontsert-osas esinesid eesti kunstnikud Riias: pr. Amanda Libert-Rebane,

(mezzo-sopraan), prl. Karin Ronnimois (klaver), hr. L. Jakobson (viul), hr. O. Moks (tenor), hr. P. Reinoojaan (saksofon) ja „Estia“ liige ksv! E. Kütt (viul). Kontsert oli heade kunstnikkude osavõtu tõttu väga huvitav ja kõitis rohkem kui tund aega kuulajaskonna sügavat tähelepanu. Oli harv juhus kuulda üheskoos parimaid Riia eesti kunstnikke.

Pärast kontserti oli koosviibimine rikkalikult kaetud lauas, millest peale teiste kõrgete külaliste võttis osa ka pr. Danneberg, kes on rahvuselt eestlane, pärit Tartust, ja abiehus läti kindral Dannebergiga.

Välis-Eesti Ühingu Riia klubi pidas peakoosolekut.

Välis-Eesti Ühingu Riia klubi peakoosolekule oli ilmunud rohkesti liikmeid ja koosolekul kui ka sellele järgneval omavahelisel koosviibimisel valitses siudamlik üksmeel.

Klubi uus juhatus valiti järgmises koosseisus: esimees — Vidrik Ivask, abiesimees — peakonsul H. Rosenfeldt, sekretär — Jaan Verendel, laekur — Johan Ronnimois, juhatusel liikmed — konsul Villem Kruus, dr. Leo Sepp ja Johannes Kalt. Revisjoni komisjoni liikmeteks said: Jakob Koppel, Johann Adolf ja Erik Allas.

Peakooolekul arutati mitmeid küsimusi, nagu: eestlaste alalise kokkusaamiskoha küsimus Riias, eesti raamatute sortiment-ladu Riias, Läti eestlaskonda informeeriva keskuse loomine, Välis-Eesti kongressi ja näituse küsimusi jne.

Et Riias, kus tegutseb vanu eesti organisatsioone, võiks leiduda esemeid Välis-Eesti muuseumi jaoks, siis leidis peakooolek vajalise astuda kiiri samme nende esemete kogumiseks ning üleandmiseks Välis-Eesti muuseumile. Seega saaks ka kongressi ajal korraldatavat Välis-Eesti näitus rikastada huvitavate esemetega organiseeritud Välis-Eesti ajalugu. Juba koosolekul lubasid oma kaasabi sellele tööle vanemad Riia seltskonnategelased Johann Adolf ja Hans Jalak.

Peakonsul H. Rosenfeldt üllatas koosolekujaid rõõmustava teatega, et temal olevat läinud korda klubi tegevusele kaasa tömmata terve rühma noori, kelle liikmeks astumiseiga klubi tegevusvõime mitmekülgset rikastub. Koosolekul soovitati eelmiste aastate eeskujul suvel korraldada kokkusaamisi eesti laeval, mille läbiviimise lubas enda peale võtta Erik Allas.

Arutades neid küsimusi, möödus peakooolek ja mugav omavaheline koosviibimine, millest klubi liikmed kaasa viisid sooja tunde: olin jälle kord eestlaste keskel.

Emadepäev Riias.

Eelmiste aastate eeskujul ka tänava pühitseti Riia eestlaskonnas emadepäeva kontsert-aktusega, mida korraldas Riia eesti organisatsioonide ülesandel Eesti Organisatsioonide Liit Lätis 9. mail R. E. H. ja A. Osakonna ruumes. Kavas esinesid kõnedega konsul V. Kruus ja pr. M. Eller; laulis R. E. H.- ja A.-seltsi segakoor ja esinesid teised kunstnikud. Osavõtjaid oli väike saal täis.

Mitmesugust.

REHA laulukoori menukas kontsert Tallinnas.

Aluksne eestlased külaskäigul kodumaa pealinnas.

Nelipühade laupäeva hommikuse rongiga saabus Tallinna Riia eestlaste ekskursioon, kuhu kuulusid Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi 63-liikmeline laulukoor koorijuhil Ludvig Jakobsoni juhatusel ja 38 Riia eestlast, kes tulid külaskäigule kodumaale.

Riia eestlasi olid Balti jaamas vastu võtnud Välis-Eesti Ühingu korraldava toimkonna liikmed ja Isamaaliidu laulukoor H. Roosma juhatusel. Külalisi tervitas V.-E. Ühingu korraldava toimkonna esimees Joh. Preast. Isamaaliidu laulukoor tervitas Riia eestlasi lauluga, mille järele ütles tervitussõnu Isamaaliidu muu-

sikaringi esimees Lippmaa. Samal päeval asetasiid Riia eestlased pärja Vabadussõjas langenud sõduri hauale.

Õhtuse rongiga saabus Aluksnest 25 eestlast, et pühi veeta kodumaal oma sugulaste ja tuttavate ringis.

Esimesel pühal andis Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi laulukoor kontserdi „Estonia“ kontsertsaalis, mis õnnestus ilihästi. Kontserdil esines ka solistina Riia Rahvusoperi tenor Adolf Moks, keda klaveril saatis Karin Ronnimois. REHA kontsert sai muusikaarvustajate hea kriitika osaliseks. Kontserdi lõpul anti lauljatele rohkesti lilli Isamaaliidu, Raudami ja Välis-Eesti Ühingu poolt. Ühingu poolt ulatas lauljatele lilli väliseestlaste lemmik väike Maimu Treier. Lauljate Liidu esimees M. Rubel andis üle Lauljate Liidu märgi lipuvardasse kinnitamiseks.

Peale kontserti oli küllalistele korraldatud ühine õhtusöök, mis kestis varahommikuni. Banketil viibis ka endine Riia tegelane Eesti Panga president J. Jaakson, kes sai tormilise ovatsiooni osaliseks, riikliku propaganda talituse direktor H. Kukke ning rida teisi tuntud seltskonnategelasi. Välis-Eesti Ühingu poolt tervitas ning tänas Riia laulukoori Ühingu juhatusliige V. Kargaja, kes muuseas tähendas, et Ühing on alati teinud kõik võimaliku, et sidemed väliseestlaste ja kodumaa vahel areneksid. Isamaaliidu poolt ütles tervituse hr. Lippmaa. Kontserdi kui ka banketi korraldamisele aitas suuresti kaasa Isamaaliidu koorivanem Vold. Melsa.

Järgmistel päevadel Riia eestlased tutvusid linnaga ja selle ümbrusega, söödi lõunat Pirital ja veedeti ühiselt aega.

Arasõidu eel viibisid Riia eestlased kohvikus, kus kinnitati veel kord sõprusidemeid. Kõnedes toonitati ühtekuuluvust, mida ei lahuta kaugused.

18. mail alustasid riialased tagasisõitu. Jaama oli kogunenud palju saatjaid, kes dekoreerisid lahkujaid lilledega ja ulatasid neile lillekimpe. Isamaaliidu laulukoor H. Roosma juhatusel laulis traditsiooniliselt oma motot, kuna Riia eestlased laulsid Türrpu lahkumislaulu.

Tööstuse juubel Riias.

Kuressaares asutatud nahavabriku „O. Vildenberg'i“ suurtehhas Riias pühitses 24. mail oma 80 aasta juubelit. Et ettevõtte kõige suuremaks nahavabrikuks Balti riikides on tõusnud, loetakse põhjendatult tema peadirektori — Eesti peakonsuli ins. Herbert Rosenfeldti teeneks.

H. Rosenfeldt juhib suurtehast juba aastaid ja leiab selle vastutusriikka tegevuse juures küllaldaselt aega kohalikkude eestlaste üritustest ja seltsitegevusest osavõtmiseks, olles algusest tänini V.-E. Ühingu klubi abiesimeheks ja tegevliikmeks kõigis Riia eesti seltsides. Ins. H. Rosenfeldti lahketa abi on Riia eestlaste poolt nii paljudel juhtudel tarvitatud ja see on võimaldanud ka Riia eesti üliõpilasseltsil end edukalt arendada. Seepärast on arusaadav, et H. Rosenfeldti ettevõtte juubelipäeval rohkesti õnnitleti nii üksikute eestlaste kui ka organisatsioonide poolt. K-si.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Rootsi-Ameerika laevaliinigaga sõitsid 12. mail P.-Ameerikasse New Yorgi peakonsuli vanemad August ja Rosalie Kuusik, Karl Reinhold ja Karl ning Karoline Pajuman. Viimased sõitsid Alaskasse, kus neil olevat kalatööstus. 15. mail sõitis New Yorki Gustav Pikk.

Sama laevaliinigaga saabusid 14. mail kodumaale suvepuhkust veetma Ühingu liige pr. Lüsa Erlagen, pr. Karoline Demidoff, Bruno Paas oma abikaasa Ernaga ning tütre Nancy'ga, pr. Grube ja Albert Pertmann. Viimane saabus Kanadast ning paigutati meie ametivõimude poolt erguhaigena sanatooriumi.

27. mail saabusid Kaliforniast kodumaale pr. Eveline Sulivan, Fred Tomingas, Alma Tomingas, pr. Alvine Joost ja pr. Helen Krapp. New Yorgist tulid pr. Senta Elend oma pojaga, pr. Erna Valle ja pr. Ernestine Marmann.

Poola laevaliinigaga tuli 19. mail Floridast kodumaad külastama Georg Maasing oma abikaasaga, kes P.-Ameerikas vahetpidamata on elanud 30 aastat.

Nõukogude Venemaalt Narva kaudu sõitis Eestisse tagasi Kauge-Ida eestlane Eduard Asper. E. Asper oli passi saanud juba 1920. aastal, kuid vahepeal oli ta poliitika pärast vahistatud ja alles nüüd pääses ta kodumaale tagasi.

10. mail alustas Sao Paulost sõitu kodumaale hra Koppel, kes Eestisse jõudis 31. mail.

Suvel on oodata suurem grupp P.-Ameerika eestlasi, kes tulevad Rootsi-Ameerika liinil otse Tallinna.

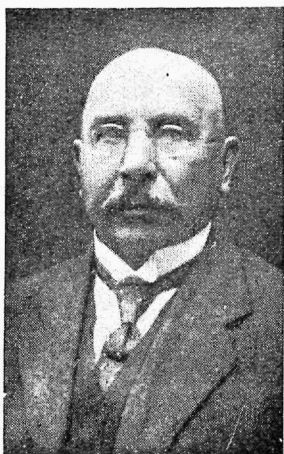
Välis-Eesti Ühingu teateid.

Teatavasti korraldas Välis-Eesti Ühingu aasta algul ankeedi andmete kogumiseks kodumaale tagasi sõita soovijate üle. Nagu seni saabunud vastused kõnelevad, on tagasi sõita soovijaid Brasiiliast ükski ligi 100 inimest, enamuse käsitletud, kes oleksid nõus asuma tööle ka meie põlevkivitööstustesse ja põllutööl, kui neile võimaldatakse tagasisõitmiseks laenu. Teistest maadest eestlased ei taha esialgul kodumaale tagasi tulla, sest nad on võõrsil juba jõudnud majanduslikult kindlale järjele.

Välis-Eesti Ühingu on kogutud materjalidest koostanud ülevaatliku pildi ning esineb lähemal ajal meie ametiasutistes sellekohase märgukirjaga, et selgitada, mil määral riik võib vastu tulla kodumaale tagasipöörduvatele väliseestlastele nende maksmata passimaksude, teenimata sõjaväekohuste jne. asjus. Kui need küsimused on selgitatud, astub Välis-Eesti Ühingu ühendusse laevaliinigaga soodsate sõidutingimuste hankimiseks.

Kuna Brasiilia eestlased soovivad kodumaale sõita kas kevadel ehk vara suvel, ja eelnimetatud küsimuste selgitamine nõuab ka tükk aega, siis võib loota, et Brasiilia eestlased saavad alustada sõitu kodumaale alles tuleva aasta kevadel.

Välis-Eesti Ühingu esimene esimees Jaan Sitska †

Jaan Sitska †

31. mai hommikul lahkus elust meie vanemapõlve ajalooteadlane, Välis-Eesti Ühingu kauaaegne liige dr. Jaan Sitska.

J. S. sai möödunud veebruaris 70 aastat vanaks. Ta sündis 16. veebruaril 1867. aastal Pärnumaal, Talli vallas. Lõpetas Tartu ülikooli ajaloo alal ja oli mõni aeg Venemaal riigiametnikuks ning kooliõpetajaks. J. Sitska laialdasest tegevusest väärib eriti märkimist esimese põhjalikuma ajaloolise teose toimetamine eesti keele. See oli „Üleüldine ajalugu“, mis ilmus 1908.—1911. a. ja viimati 3. trükkis 1923. a. Ta on avaldanud teisigi ajaloolisi teoseid.

Kadunu oli pioneeriks ka meie ühistegeliste rahaasutuste organiseerimises, olles Eesti laenu- hoiuühisuse (nüüdne Eesti Laenupank) ärijuhiks 1909. a. alates. Viimasel ajal ta oli tegev a.-s. Eesti kunstsarvete hases.

Jaan Sitska on innuga võtnud osa ka Välis-Eesti Ühingu tööst, olles Ühingu asutaja liige ja Ühingu esimene esimees 18. IV 1928. a. — 31. XII 1930. a., mil ta omal soovil lahkus esimehe kohalt. Kadunud on suured teened Välis-Eesti organiseerimisel, eriti Ühingu algaastatel.

Suri väliseestlane Kalifornias.

Aprillikuus maeti kauaaegne Lõuna-Kalifornia eestlane pr. Liina Tobi võõrasse maamulda. Leinama jäid ta abikaasa, tütar ja kaks poega.

V.-E. Ü. uuteks liikmeteks võeti vastu möödunud kuu jooksul:

K a s k, Eduard, tehnik, saevabriku juh., Aura, Soome.

K u s t r i n g, Leopold, banaamiistanduse omanik, Maclear, Island, Australia.

L a m p, Karl, helikunstnik, Boston, U. S. A.

T a m m i k, Marie, Roxbury, U. S. A.

Välis-Eesti muuseum täienes.

Hiljuti kodumaale saabunud väliseestlane Fred W. Tomingas tõi San Franciscost kaasa mitmesuguseid loodusesemeid, mida ta kinkis Välis-Eesti muuseumile. Esemete hulgas on tükk Kalifornia punast puud, milline kasvab tuhandeid aastaid ja mille läbimõõt on nii suur, et tema tüvest võib läbi sõita autobus. Huvitav on ka Vaikses ookeanis leiduv loomake — „terridor“, kes uuristab oma käike laevakeredesse ning ajajooksul laeva hukutab. Fred Tomingas'e poolt kaasa toodud kogu hulgas leidub ka telliskivitiük vanast Panama kindlusest, mida kuulus mereröövle Morgan purustas ja mille varandusi ta röövis.

Kursisedel.

4. juunil 1937.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekkr. 18.11	Ekkr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.66	„ 3.73
1 Kanada dollar	„ 3.61	„ 3.71
100 Prantsuse fr.	„ 16.30	„ 16.60
100 Saksa rüigim.	„ 143.—	„ 147.—
1 Austraalia naelsterl.	„ 13.50	„ —
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 71.40	„ 72.50
1 Belgia belga	„ 61.75	„ 62.75
1 Itaalia liir	„ 19.28	„ 19.63
1 Austria šilling	„ 68.25	„ 69.95
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.74
1 Argentína peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia milreisi	„ 19.50	„ —

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman. Talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekkr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekkr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60. O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1937.

”PÄEVALEHT“

ON ISESEISEV, LEVINUIM JA LOETA-
VAIM PÄEVALEHT EESTIS, SUURIM
NING KASULIKUM KUULUTAMISE LEHT

”LASTE RÕÕM“

— LOETAVAIM LASTEAJAKIRI

SUURED NING TÄIELISED

RAAMATU- JA KIRJUTUS- MATERJALIDE KAUPLUSED

KIRJANDUSE- JA PABERILAOD

TÄIELISEM

GRAAFIKATÖÖSTUS

TRÜKIKODA TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA KÕITEKODA

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS,
TALLINN, PIKK TÄNAV 2, OMA TELEFONI KESKJAAM NR. 428-83

TÄIS NOORUSE JÕUDU
VAIMULT VÄRSKE
JA SISULT UUS ON

UUS EESTI"

IGAPÄEV

SELGELT,
TÕETRUULT JA ASJALIKULT
*loete „Uus Eesti“ veergudelt igapäev
väga palju tarvilikku ning huvitavat
välismailt.*

TEADLIKUL KODANIKUL
ON OMA HUVIDES TAR-
VILIK LUGEDA IGAPÄEV

„UUS EESTI“

*Vähemalt kolme kuu peale tellides on „Uus Eesti“ odavam 7 korda nädalas
ilmuv ajaleht Eestis. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, „Uus
Eesti“ kontorid ja esindajad üle riigi.*

*Ajaleht „UUS EESTI“
Peakontor: Tallinn, Pikk 40*

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIIONI ÄRI.

**Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.**

**Oma puksiirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.**

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

Hotell-restaurant

„ROOMI“

Tallinn, Maneeshi tän. 1. Telef. 425-51

Moodsalt sisustatud toad, jooksva sooja ja külma veega, vannide, dushide ja telefonidega.

HINNAD MÕÕDUKAD

**HÄSTI
TOIMETATUD
AJALEHT on**

„WABA MAA“

Ta igapäevased piltidega rikkalikult ilustatud eriosakonnad haaravad kõiki lugejate huvialasid.

NAINE JA KODU

tegeleb naiste isetegevuse, seltskondlike, majanduslike, lastekasvatuse, perekonnaelu — üldse kõikide naisküsimustega ning pakub näpunäiteid moe ja naise koduse töö alalt.

MAJANDUS

valgustab põlevamaid majanduselu päevaprobleeme ja toob kõikidest selle harudest ülevaatlikke kirjutisi ning igasuguseid teateid.

FILMIMAAILMAST

on pühendatud kinoharrastajatele, pidades silmas nii kodu- kui ka välismaa filmisündmusi ning flimitegelasi, eriti aga kodumaise filmi arengut.

MAJAS JA AIAS

tahab abiks olla kodu ja selle ligema ümbruse korrastamisel, sisaldades kirjutisi aiandusest, mesindusest, kalandusest, majakorrastamisest, sisustusest jne.

TUUSLAR

raputab võrtsikat huumorit ja sapist pilget sõnas ning pildis, vaatleb igapäevase elu omapärasusi ja veidrusi, toob toremaid nalju ja anekdoote.

KULTUURKROONIKA

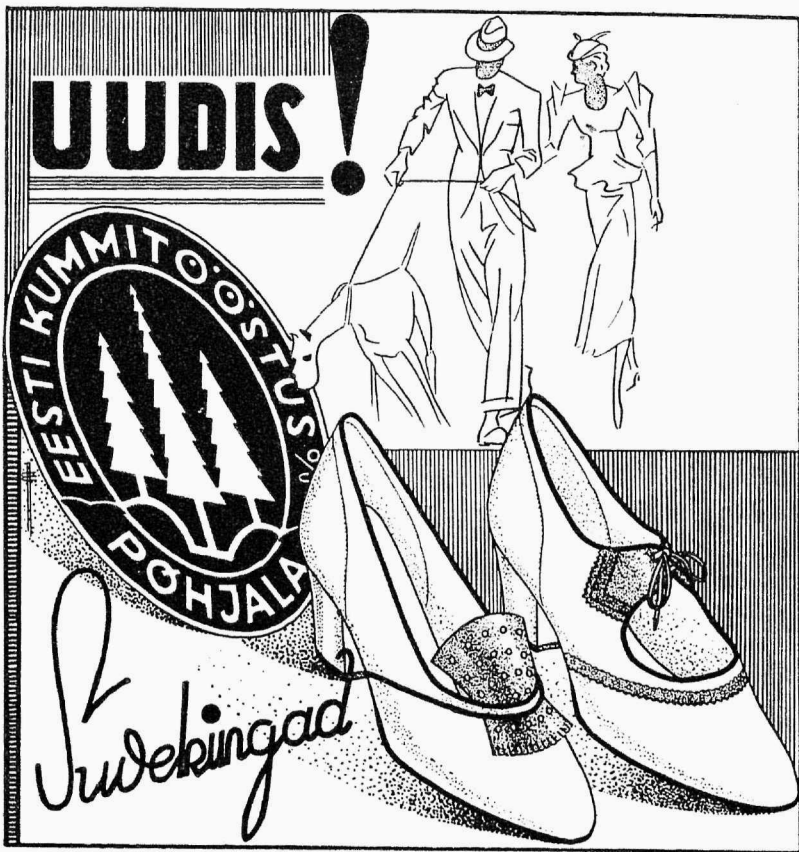
haarab teatri, kunsti, muusika, kirjanduse — üldse igasuguseid kultuurilade nähteid nii kodu- kui välismaal.

IGA

VÄLISEESTLANE tellib

„WABA MAA“

„WABA MAA“ maksab tellides
välismaale 1,15 dollarit kuus.

Luterma plaadid
Luterma mööbel
Luterma mänguasjad
on kodumaa kõrge-
kvaliteedilised tooted.

A.-s. A. M. Luther

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti 9, telefon 446-16

Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2, tel. 7-88